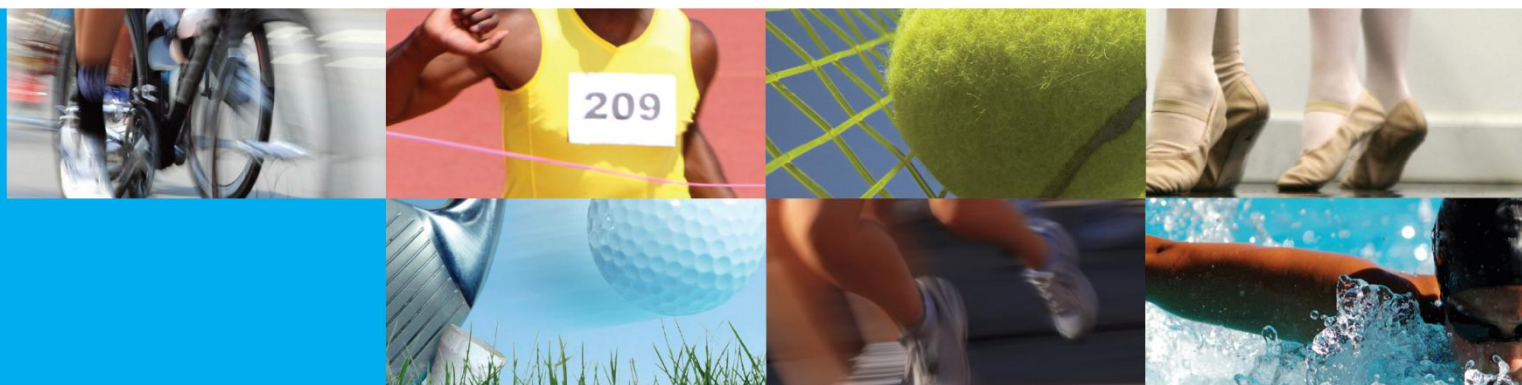




Verenigingsmonitor Zeist 2014

Janine van Kalmthout

Harold van der Werff

David Romijn

Verenigingsmonitor Zeist 2014

in opdracht van de gemeente Zeist

**Janine van Kalmthout
Harold van der Werff
David Romijn**

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Onderzoeksopzet	7
1.2	Analyse en rapportage	8
2.	Beleid	9
2.1	Beleidsplannen en speerpunten	9
2.2	Financiën	12
2.3	Knelpunten	14
2.4	Samenwerking	15
2.5	Ongewenst gedrag	16
2.6	Maatschappelijke bijdrage	19
3.	Verenigingskader	23
3.1	Medewerkers	23
3.2	Stagiaires	28
4.	Ledenbestand	29
4.1	Aantal leden	29
4.2	Kenmerken van leden	32
5.	Aanbod	35
5.1	Eigen sportaccommodaties	35
5.2	Kantine	36
5.3	Activiteiten	36
5.4	Faciliteiten	38
5.5	Projecten	39
6.	Vitaliteit en maatschappelijke functie sportverenigingen	41
6.1	Maatschappelijke functie	43
6.2	Vitaliteit en maatschappelijke functie	45
7.	Samenvatting en conclusies	47
7.1	Beleid	47
7.2	Leden	47
7.3	Kader	48
7.4	Financiën	48
7.5	Accommodatie	48
7.6	Maatschappelijke activiteit en intentie	49
7.7	Vitaliteit en maatschappelijk functie	50
	Bijlage I Responsoverzicht	53
	Bijlage II Achtergrondkenmerken verenigingen	55

1. Inleiding

De verenigingsmonitor 2014 Zeist is de eerste meting in het monitoren van de ontwikkelingen in de Zeister sportverenigingen. Met de resultaten uit de verenigingsmonitor beoogt de gemeente meer inzicht te krijgen in de stand van zaken bij de Zeister sportverenigingen en de manier waarop zij hun sportaanbod organiseren plus de aandachtspunten daarbij. De monitor vormt een van de instrumenten om het Zeister sportbeleid te onderbouwen en te versterken. Tevens kan het input geven voor de sportvisie die momenteel in de gemeente Zeist wordt geformuleerd. Door deze nulmeting uit te voeren is een begin gemaakt met het op systematische wijze verzamelen van gegevens over de sportverenigingen in Zeist. Door het herhalen van de meting kan de gemeente de vinger aan de pols houden en verenigingen volgen in hun ontwikkeling.

Naast het algemene beeld van de sportverenigingen wil de gemeente meer specifiek inzicht krijgen in de organisatiekracht ofwel de vitaliteit en de maatschappelijke functie van sportverenigingen. De vitaliteit wordt in beeld gebracht met een vitaliteitsindex. Sportverenigingen zijn met het organiseren van hun reguliere sportaanbod al van maatschappelijke betekenis. Maar de maatschappelijke functie kan verder gaan dan dit sportaanbod en dat wordt met de index maatschappelijke functie in beeld gebracht.

1.1 Onderzoeksopzet

De lokale verenigingsmonitor onder de sportverenigingen in Zeist is gebaseerd op de landelijke verenigingsmonitor. In de lokale monitor is aandacht voor: het ledenbestand, de knelpunten van de vereniging, beleid, financiën, het (vrijwilligers)kader en accommodatie(s). Op basis van de verenigingsmonitor is het verder mogelijk om inzicht te krijgen in de vitaliteit en de maatschappelijke functie van de Zeister sportverenigingen. Daartoe zijn een vitaliteitsindex en de index voor maatschappelijke functie samengesteld. Om de indexen beter aan te laten sluiten bij het beleid in de gemeente Zeist zijn op verzoek van de gemeente een paar vragen aan de indexen toegevoegd. Door de landelijke verenigingsmonitor als uitgangspunt te nemen, is het mogelijk om de situatie in Zeist op bepaalde onderwerpen te vergelijken met de landelijke situatie. Het onderzoek is uitgevoerd door het Mulier Instituut, instituut voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek. Het Mulier Instituut voert ook de landelijke verenigingsmonitor uit bij een representatief verenigingspanel.

De vragenlijst is bij de verenigingen afgenomen in de vorm van een webenquête. De gemeente heeft in samenwerking met het Mulier Instituut alle 84 sportverenigingen in Zeist voor dit onderzoek uitgenodigd. De dataverzameling vond plaats van 31 oktober tot en met 12 december 2014. Van 49 verenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een nette respons van 58 procent.

De onderzoeksgroep vormt een acceptabele afspiegeling van de totale groep Zeister verenigingen. Er is sprake van een lichte oververtegenwoordiging van grote verenigingen in de onderzoeksgroep ten opzichte van kleine verenigingen (bijlage I). Dit is het gevolg van de inspanningen van de gemeente om de respons te verhogen, waarbij met name is ingezet op grotere verenigingen. Alle sportverenigingen met meer dan 250 leden hebben deelgenomen aan de verenigingsmonitor.

Houd er bij het lezen van dit rapport rekening mee dat er naar verhouding iets meer grote verenigingen dan kleine verenigingen hebben deelgenomen.

1.2 Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en gepresenteerd in dit tabellenrapport. De tabellen zijn voorzien van toelichtingen. Niet alle verenigingen zijn in staat geweest om alle vragen uit de vragenlijst te beantwoorden. Ook waren bepaalde vragen niet op alle verenigingen van toepassing. In de tabellen wordt aangegeven hoeveel verenigingen de desbetreffende vraag hebben beantwoord (bijv. n=49). Deze aantallen kunnen per tabel variëren.

Verder zijn de gegevens in de tabellen uitgesplitst naar relevante onderscheidende kenmerken van de verenigingen. Het gaat hierbij om gegevens die van invloed zijn op het functioneren van de verenigingen. In dit rapport is onderscheid gemaakt naar grootte van de vereniging (klein ≤ 100 leden; groot > 100 leden) en accommodatiebezit (eigen accommodatie of geen eigen accommodatie)¹. In bijlage II staan de achtergrondkenmerken van de deelnemende verenigingen beschreven. In de toelichting bij de tabellen wordt aangegeven welke verschillen tussen verenigingen significant zijn. De uitkomsten zijn significant, wanneer de verschillen op basis van achtergrondkenmerken dermate groot zijn, dat er op basis van de steekproef niet meer kan worden gesproken van uitkomsten op basis van toeval.

In de hoofdstukken 2 tot en met 5 presenteren we de resultaten per thema (beleid en strategie, kader, leden en aanbod). Hoofdstuk 6 beschrijft wat deze resultaten zeggen over de mate van vitaliteit van de Zeister sportverenigingen en over de mate waarin zij een maatschappelijke functie vervullen. Hoofdstuk 7 bevat de samenvatting en conclusies van het onderzoek.

¹ De term 'eigen' is ruim geïnterpreteerd. Ook wanneer de voorzieningen (velden, banen, zalen accommodatie, kleedkamers) waarvan de vereniging gebruik maakt niet in eigendom zijn bij de vereniging, maar zij wel verantwoordelijk is voor het dagelijkse beheer en onderhoud ervan, is er sprake van een eigen sportaccommodatie of -complex. Ook verenigingen die de 'eigen' accommodatie delen met een of meer andere clubs behoren tot de categorie 'eigen accommodatie'.

2. Beleid

In dit hoofdstuk gaat de aandacht uit naar beleid (beleidsplannen, speerpunten), financiën, ervaren knelpunten en samenwerking.

2.1 Beleidsplannen en speerpunten

Minder dan de helft van de verenigingen (45%) heeft de afgelopen vier jaar doelstellingen of plannen op papier gezet met betrekking tot het functioneren van de vereniging en/of de organisatie van verenigingsactiviteiten (tabel 2.1). Onder verenigingen met een eigen accommodatie is dit relatief vaker het geval. Het percentage verenigingen met beleidsplannen of geformuleerde doelstellingen is in Zeist iets lager dan het landelijke cijfer. Landelijk heeft zestig procent van de verenigingen doelstellingen of plannen op papier gezet.

Tabel 2.1 Doelstellingen of plannen op papier gezet in de afgelopen vier jaar (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Doelstellingen op papier	45	30	55	65	22

De onderwerpen die het meest worden opgenomen in de op papier gezette beleidsstukken zijn financiën, jeugd, werving en behoud vrijwilligers/verenigingskader en sporttechnische zaken (figuur 2.1). In vergelijking met het landelijke beeld is er in Zeist veel aandacht voor financiën en jeugd in beleidsstukken. Landelijk zijn werving en behoud vrijwilligers/verenigingskader, ledenwerving en/of ledenbehoud, sporttechnische zaken en financiën de belangrijkste onderwerpen in beleidsplannen. In de categorie anders wordt genoemd: certificering en organiseren van voldoende speeltijd voor de leden.

Verder is aan de verenigingen gevraagd voor welke onderwerpen het bestuur zich het komende jaar inzet. Ledenbehoud en/of -werving is voor de grote meerderheid van de verenigingen (84%) een speerpunt (figuur 2.2). Andere veelgenoemde onderwerpen zijn werving en behoud van vrijwilligers (49%), sfeer en cultuur van de vereniging (37%) en jeugd (31%). Dit zijn ook landelijk de aandachtspunten van verenigingen voor de korte termijn.

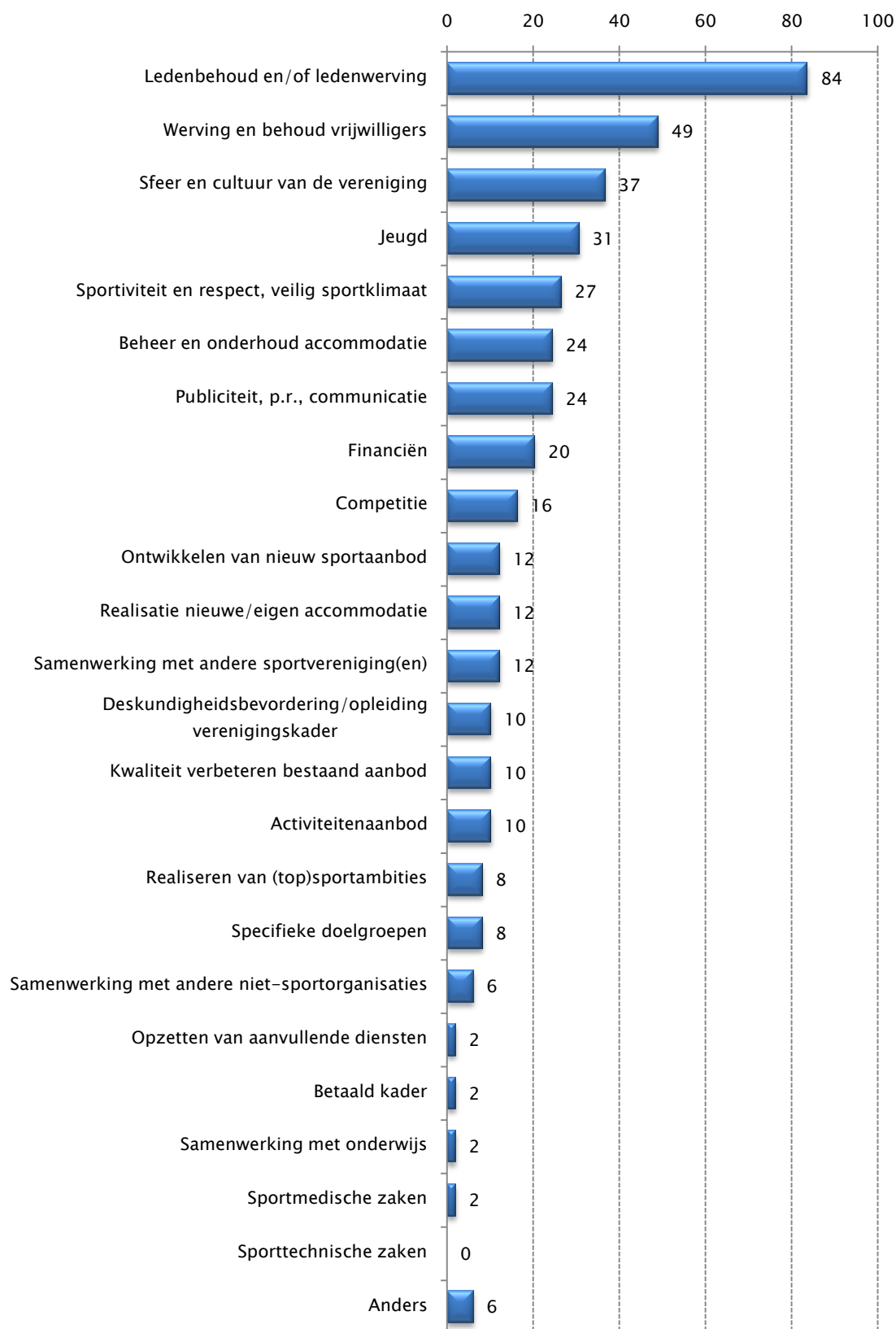
In de categorie anders wordt genoemd: sponsoring, het draaiende houden van de vereniging en landelijke samenwerking met de sportbond.

Er is beleidsmatig de nodige aandacht bij de verenigingen voor werving en behoud van leden en kader, jeugd, financiën en sfeer en cultuur van de club. Er is beduidend minder beleidsmatige aandacht bij de verenigingen in Zeist voor samenwerking met onderwijs en niet-sportorganisaties, specifieke doelgroepen en het opzetten van aanvullende diensten.

Figuur 2.1 Onderwerpen die aan de orde komen in de plannen en doelstellingen van verenigingen (% verenigingen met doelstellingen, n=22)

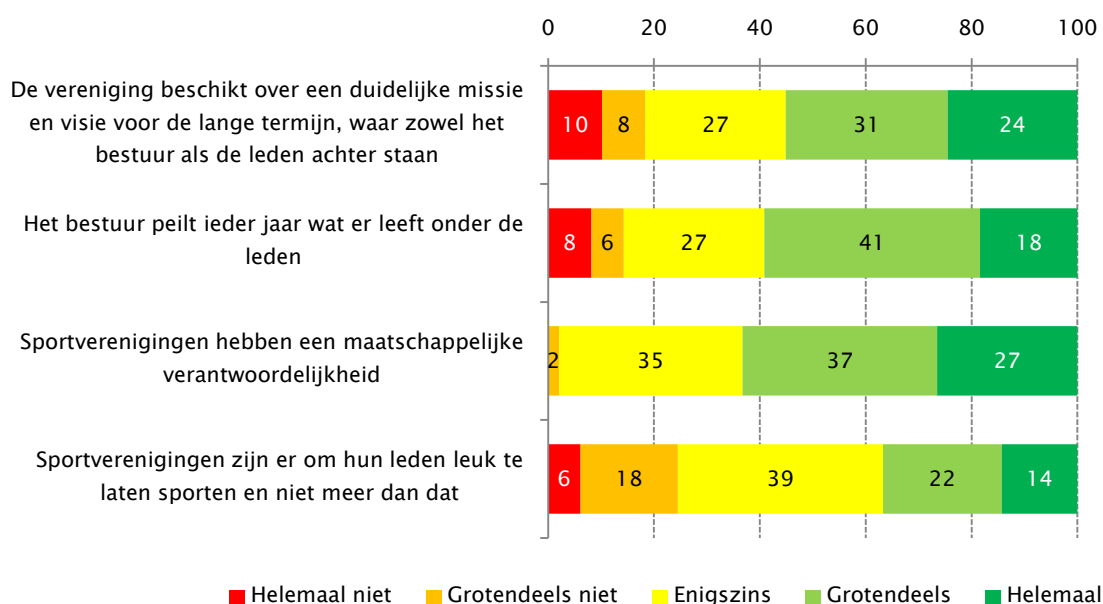


**Figuur 2.2 Speerpunten waar het bestuur zich het komende jaar met name voor inzet
(maximaal 5 antwoorden, % verenigingen, n=49)**



Aan de verenigingen zijn vier meer algemene stellingen voorgelegd (figuur 2.3). De eerste betreft de mate waarin bestuur en leden hetzelfde denken over de missie en visie. De helft van de verenigingen (55%) beschikt over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn waar zowel bestuur als leden achter staan. Bij achttien procent is dat (helemaal) niet het geval. Bij de helft van de verenigingen peilt het bestuur elk jaar wat er leeft onder de leden. Dit is vergelijkbaar met landelijk, waar drie vijfde van de verenigingen beschikt over een duidelijke missie en visie en de helft van de verenigingsbesturen jaarlijks peilt wat er leeft onder de leden.

Figuur 2.3 Beleid, achterbanpeiling en maatschappelijke verantwoordelijkheid (% verenigingen, n=49)



Twee derde van de Zeister verenigingen (63%) vindt dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben, een derde is het daar enigszins mee eens en slechts één vereniging meent dat een sportvereniging geen maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft. Dat is minder dan landelijk, waar 85 procent van de verenigingsbestuurders van mening is dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. Een derde van de Zeister verenigingen vindt dat sportverenigingen er zijn om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat. Een kwart denkt daar geheel anders over. Landelijk vindt ook een derde van de verenigingsbestuurders dat sportverenigingen er zijn om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat. Twee vijfde van de bestuurders landelijk deelt die mening niet. Dat is in Zeist een kwart van de bestuurders. In Zeist zijn de bestuurders nog wat behoudend voor wat betreft de maatschappelijke rol van de vereniging en nog meer gericht op de kerntaak van de vereniging het organiseren van het reguliere sportaanbod.

2.2 Financiën

61 procent van de verenigingen omschrijft de eigen financiële positie als (zeer) gezond en een derde omschrijft dit als redelijk. Daarentegen bestempelt acht procent van de verenigingen de eigen financiële positie als minder gezond of zelfs als zorgwekkend (Tabel 2.2). Dit is vergelijkbaar met de landelijke cijfers waar 64 procent van de verenigingen de financiële positie als (zeer) gezond beschouwd en 9 procent als zorgwekkend/minder gezond.

Tabel 2.2 Financiële positie van de vereniging (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Zorgwekkend	2		3	4	
Minder gezond	6	10	3		13
Redelijk	31	30	31	31	30
Gezond	53	55	52	58	48
Zeer gezond	8	5	10	8	9
Totaal	100	100	100	100	100

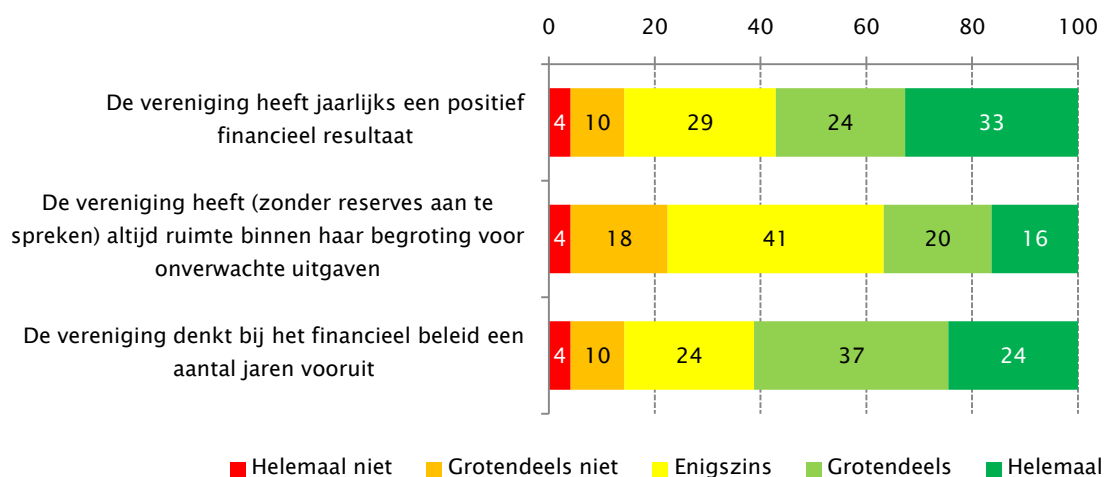
De verwachting over hoe de financiële situatie er over twee jaar uit zal zien, wijkt nauwelijks af van het huidige beeld (tabel 2.3). Toch lijken verenigingen wat minder positief over hun toekomstige financiële positie dan het afgelopen jaar. Het aantal verenigingen dat verwacht op een gezonde financiële positie uit te komen over twee jaar daalt heel licht en het aantal verenigingen dat een minder gezonde financiële positie verwacht stijgt heel licht.

Tabel 2.3 Verwachting bij de ontwikkeling van de financiële positie van de vereniging over twee jaar (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Zorgwekkend					
Minder gezond	16	15	17	15	17
Redelijk	29	40	21	19	39
Gezond	47	40	52	58	35
Zeer gezond	8	5	10	8	9
Totaal	100	100	100	100	100

Daarnaast zijn er nog drie stellingen over financiële aspecten aan de verenigingen voorgelegd. Ruim de helft van de verenigingen (57%) heeft jaarlijks een positief financieel resultaat (figuur 2.4). 14 procent slaagt daar niet ieder jaar in. Verder lukt het 37 procent van de verenigingen om onverwachte uitgaven te betalen zonder daarbij de reserves aan te spreken. 22 procent is daartoe niet in staat. Ten slotte denkt 61 procent van de verenigingen bij het financieel beleid een aantal jaren vooruit. Bij 14 procent is dat niet het geval.

Figuur 2.4 Verenigingen en financiën (% verenigingen, n=49)



2.3 Knelpunten

86 procent van de sportverenigingen in Zeist ervaart een of meer knelpunten.

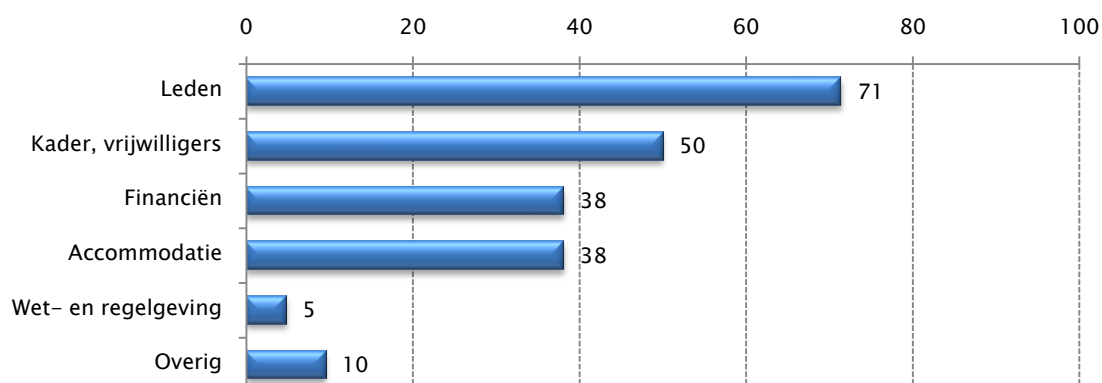
Tabel 2.4 Verenigingen met knelpunten (% verenigingen)

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Knelpunten	86	80	90	88	83

Aan de verenigingen met knelpunten is gevraagd op welk terrein zij deze ervaren. Bijna drie kwart van de verenigingen met knelpunten ervaart deze op het gebied van leden (werving en -behoud). Nadere analyse leert dat met name de geringe aanwas van leden (13x) en een dalend ledental (9x) worden genoemd als punt van zorg. Daarnaast heeft de helft een probleem als het gaat om kader (beschikbaarheid, geschiktheid, behoud). Het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers wordt dan het meest genoemd (6x).

Verder ervaart een derde van de verenigingen met knelpunten financiële knelpunten en evenveel verenigingen hebben knelpunten als het gaat om de accommodatie(s). Bij financiën maken verenigingen zich met name zorgen over de stijgen kosten/huurprijzen (5x) en het sluitend houden van de begroting (5x). Bij accommodatie noemen verenigingen vooral knelpunten ten aanzien van onderhoud en kwaliteit, ruimtegebrek en capaciteit. Slechts een klein deel ervaart knelpunten op het gebied van wet- en regelgeving, met name drank- en horecawet.

Figuur 2.5 Ervaren knelpunten (% verenigingen met knelpunten, n=42)



2.4 Samenwerking

84 procent van de verenigingen heeft het afgelopen jaar (seizoen) met een of meer andere organisaties samengewerkt. Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers waar 90 procent van de verenigingen samenwerkt. Hoewel er geen sprake is van een significant verschil lijkt het er op dat grote verenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie vaker samenwerken met andere organisaties dan de kleine verenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie.

Tabel 2.5 Verenigingen die samenwerken (% verenigingen)

	Totaal		Omvang	Eigen Accommodatie	
		Klein	Groot	Ja	Nee
	(n=49)	(n=20)	(n=29)	(n=26)	(n=23)
Samenwerken	84	75	90	92	74

Twee derde van alle sportverenigingen heeft het afgelopen jaar (seizoen) samengewerkt met Sportservice Zeist. De gemeente en de sportbond worden beide door bijna de helft van de verenigingen genoemd als samenwerkingspartner. Andere sportverenigingen en scholen worden elk door een derde genoemd. Er wordt in Zeist beduidend meer samengewerkt met de sportservice en de sportbonden in vergelijking met het landelijke beeld. Landelijk zijn de gemeente, andere sportverenigingen en het onderwijs de drie belangrijkste samenwerkingspartners van verenigingen, gevolgd door sportbonden, buurt-, wijk- welzijnsorganisaties, lokale sportraad en sportservice.

In de meeste gevallen wil een vereniging de bestaande samenwerking behouden of zelfs intensiveren. Een beperkt aantal verenigingen wil bestaande samenwerkingen stoppen.

Aan de niet-samenwerkende verenigingen is gevraagd of zij met een of meer organisaties zouden willen samenwerken. 86 procent zou wel over willen gaan tot samenwerking. Daarbij is er niet één potentiële partner die er echt uitspringt. Verschillende organisaties worden door een kwart tot ruim een derde van de verenigingen genoemd. Naast de gemeente worden daarbij ook organisaties genoemd die niet tot de traditionele samenwerkingspartners van sportverenigingen behoren zoals buurt-/wijk-

/welzijnsorganisaties, jeugdorganisatie, organisaties voor naschoolse en buitenschoolse opvang en bedrijven.

Tabel 2.6 Samenwerkingspartners (% verenigingen)

Samengewerkt					Mogelijke samenwerking (n=43)
	Ja (n=49)	Deze samenwerking			
		stoppen	behouden	intensiveren	
Sportservice Zeist	65	3	81	16	14
Gemeente	47		73	27	37
Sportbond	47		73	27	16
Andere sportvereniging(en)	37		59	41	26
School	35		56	44	26
Jeugdsportfondsen	24		91	9	28
(Sport)fysiotherapeut, huisartsen	24		82	18	26
Bedrijven	22		50	50	35
Politie, justitie	16		100		23
Commerciële dienstverlener	14		83	17	12
Naschoolse en buitenschoolse opvang	12		100		33
Buurt-, wijk- of welzijnsorganisatie	10	25	75		35
Sportschool/ fitnesscentrum	8		100		26
Instellingen voor kunst en cultuur	6		67	33	5
Jeugdorganisaties	4		100		33
Revalidatie- of zorginstelling	4			100	23
Anders	4		50	50	2
MEE-instelling	2			100	7
GGD	2		100		16
Geen enkele	16				14

2.5 Ongewenst gedrag

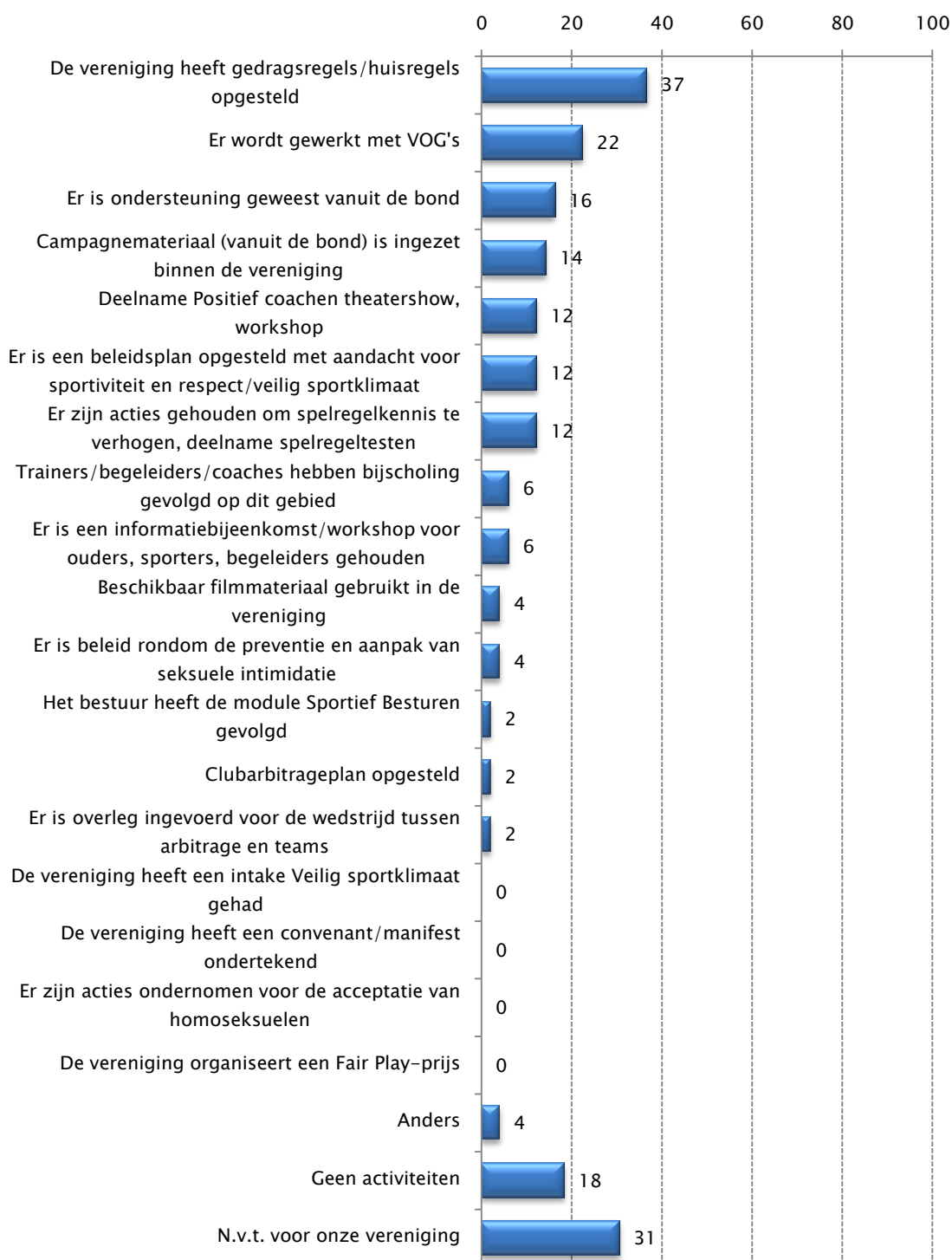
Ongewenst gedrag (denk aan verbaal geweld, overlast (geluid, alcohol, rook, drugs) vernieling, diefstal, discriminatie, lichamelijk geweld) is een thema dat de laatste tijd meer aandacht heeft gekregen bij sportverenigingen. Bij drie kwart van de verenigingen vormt naar eigen zeggen ongewenst gedrag van leden of kader totaal geen probleem (tabel 2.7). Bij een kwart is het nauwelijks een probleem, maar bij één vereniging is het een behoorlijk probleem. Met name bij kleine verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie vormt ongewenst gedrag totaal geen probleem. Ook landelijk vormt onwenselijke gedrag bij een beperkt aantal verenigingen een behoorlijk groot probleem (2%). Landelijk geeft 46 procent van de verenigingen aan dat ongewenst gedrag totaal geen probleem vormt. Dat percentage is lager dan in Zeist waar drie kwart van de verenigingen aangeeft dat totaal geen sprake is van een probleem met ongewenst gedrag.

Tabel 2.7 Ongewenst gedrag (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Totaal niet	73	90	62	62	87
Nauwelijks	24	10	34	35	13
Een behoorlijk probleem	2		3	4	
Een groot probleem					
Totaal	100	100	100	100	100

De maatregelen die verenigingen nemen om ongewenst gedrag tegen te gaan en sportief gedrag te stimuleren lopen wijd uiteen. Ruim een derde van de verenigingen heeft gedragsregels/huisregels opgesteld (37%) en bijna een kwart werkt met verklaringen omtrent gedrag (VOG's, 22%). Een derde van de verenigingen vindt dat het nemen van maatregelen om ongewenst gedrag te voorkomen en sportiviteit te bevorderen voor hen niet van toepassing is.

Figuur 2.6 Maatregelen om ongewenst gedrag tegen te gaan en sportief gedrag te stimuleren (% verenigingen, n=49)

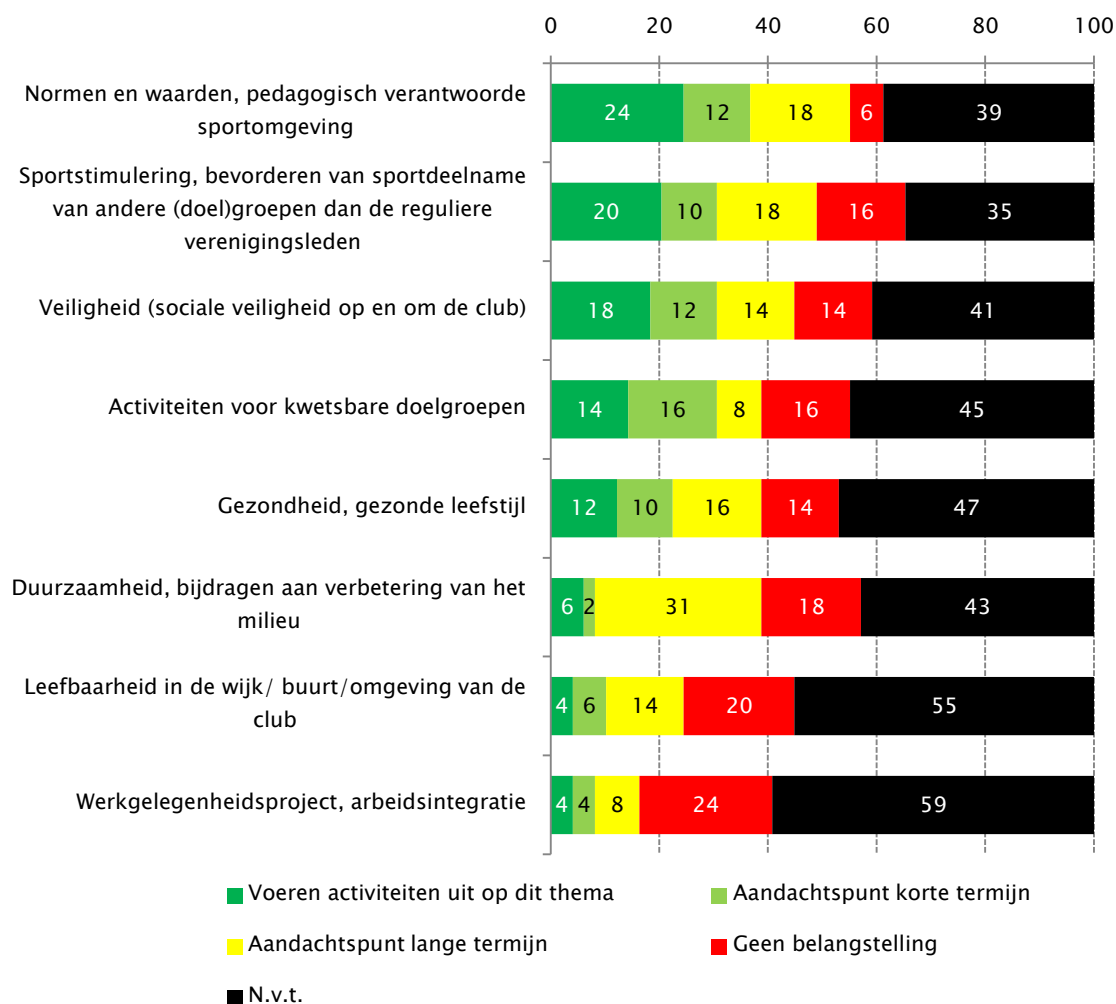


2.6 Maatschappelijke bijdrage

Aan de verenigingen is gevraagd of zij op dit moment activiteiten organiseren op een of meer maatschappelijke thema's of dat zij overwegen dit op termijn te gaan doen. De helft van de verenigingen in Zeist (47%) is momenteel actief op een of meer maatschappelijke thema's. Het zijn met name de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie die actief zijn op maatschappelijke thema's.

Normen en waarden, sportstimulering en (sociale) veiligheid zijn de maatschappelijk thema's waarop verenigingen in Zeist voornamelijk actief zijn (figuur 2.7). Arbeidsintegratie, leefbaarheid in de wijk en duurzaamheid zijn thema's waarop slechts enkele verenigingen actief zijn.

Figuur 2.7 Huidige en toekomstige activiteiten op het thema maatschappelijke bijdrage (n=49)



Twee vijfde van de verenigingen heeft op de korte termijn aandacht voor maatschappelijk thema's. Het zijn met name de grote verenigingen, de verenigingen met een eigen accommodatie (en de buitensporten) waarbij maatschappelijk thema's de aandacht hebben op kort termijn.

Deze verenigingen zien vooral mogelijkheden voor het opzetten van activiteiten voor kwetsbare doelgroepen (bijvoorbeeld mensen met een beperking, lage inkomens, of andere culturele achtergrond). Maar ook thema's als normen en waarden, (sociale veiligheid), sportstimulering en gezondheid hebben de aandacht voor verenigingen op de kort termijn maar ook zeker voor de langere termijn. Het werken aan duurzaamheid is een thema waar verenigingen voornamelijk op de langere termijn oog voor hebben.

Een aantal verenigingen is al actief op het thema gezonde leefstijl, gezondheid (12%). Een gezonde kantine maakt daar onderdeel van uit. Van de 23 verenigingen met een (min of meer) eigen kantine zeggen er zes dat de kantine een (volledig) gezonde kantine is, bij dertien is het assortiment niet gezond, maar ook niet ongezond en vier verenigingen typeren hun kantine als (zeer) ongezond. Een sportkantine is te typeren als een gezonde kantine als het een gezond assortiment heeft dat leden en bezoekers stimuleert minder zout, zoet en vet te eten en (minder alcohol) te drinken. Aan de 23 verenigingen met een eigen kantine is verder gevraagd of zij in het kader van een gezonde kantine speciale activiteiten ondernemen of een speciaal aanbod hebben. Bij zes verenigingen is dat het geval, drie verenigingen zijn voornemens dit op korte termijn te realiseren en veertien verenigingen hebben geen plannen daartoe. De drie meest genoemde acties zijn de verkoop van light frisdranken (6x), het aanbieden van fruit (5x) en van brood met gezond broodbeleg (5x).

Bijna een kwart (22%) van de sportverenigingen zou graag de eigen maatschappelijke rol willen versterken, 43% zou dat misschien willen doen en een derde (35%) wil die rol niet versterken. Met name kleine verenigingen willen dat niet. Het lijkt meer iets te zijn voor de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie.

Tabel 2.8 De wens om de maatschappelijk rol te versterken (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein	Groot	Ja	Nee
	(n=49)	(n=20)	(n=29)	(n=26)	(n=23)
Ja	22	15	28	31	13
Misschien	43	30	52	42	43
Nee	35	55	21	27	43
Totaal	100	100	100	100	100

In figuur 2.8 is af te lezen dat de belangrijkste belemmering om de maatschappelijke rol te versterken een tekort aan vrijwilligers (37%) is. Andere relatief vaak genoemde knelpunten zijn: dat het niet past bij de vereniging (24%), onvoldoende financiële middelen (22%) en niet weten hoe de vereniging een dergelijke rol kan vervullen (22%). Achttien procent ziet geen hindernissen om de maatschappelijke rol uit te breiden. Dit inzicht in de belemmeringen biedt mogelijkheden voor de gemeente en/of sportservice Zeist om verenigingen gericht te ondersteunen bijvoorbeeld met de inzet van buurtsportcoaches, de inzet van sportaccommodatie of subsidies en tarieven.

Figuur 2.8 (Mogelijke) belemmeringen voor verenigingen om de maatschappelijke rol te versterken (n=49)



3. Verenigingskader

In het derde hoofdstuk beschrijven we het aantal medewerkers (vrijwillig en betaald) en de vraag naar vrijwilligers en kaderleden.

3.1 Medewerkers

Gemiddeld telt een sportvereniging in Zeist 37 vrijwilligers en 3 betaalde krachten (tabel 3.1). Dat brengt het totaal aantal medewerkers op 40. Bij grote verenigingen en bij verenigingen met een eigen accommodatie zijn er relatief veel vrijwilligers en betaalde medewerkers.

Tabel 3.1 Gemiddeld aantal vrijwilligers en betaalde krachten

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=46)	Klein (n=18)	Groot (n=26)	Ja (n=25)	Nee (n=21)
Vrijwilligers	37	8	55	59	11
Betaalde medewerkers	3	0	5	5	1
Totaal	40	8	60	64	12

Bijna de helft van de vrijwilligers is tussen de 45 en 64 jaar oud (tabel 3.2). Vooral kleine verenigingen drijven met name op vrijwilligers uit deze leeftijdsgroep. Bij grote verenigingen zijn de vrijwilligers meer gespreid over de leeftijdsklassen. Iets vergelijkbaars is te zien bij het verschil tussen verenigingen met en zonder eigen accommodatie. Ook bij verenigingen zonder een eigen accommodatie zijn de vrijwilligers van 45-64 jaar oververtegenwoordigd en bij verenigingen met een eigen accommodatie is het weer meer verdeeld over de leeftijden.

Tabel 3.2 Vrijwilligers naar leeftijd (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=44)	Klein (n=17)	Groot (n=27)	Ja (n=25)	Nee (n=19)
Jonger dan 23 jaar	9	2	14	13	5
23-44 jaar	28	6	42	34	21
45-64 jaar	44	57	36	35	56
65 jaar en ouder	16	29	8	14	19
Totaal	100	100	100	100	100

41 procent van de verenigingen heeft voldoende vrijwilligers en is niet op zoek naar nog meer vrijwilligers (tabel 3.3). Iets meer verenigingen heeft weliswaar voldoende vrijwilligers, maar is toch op zoek naar uitbreiding. Twaalf procent heeft een vrijwilligerstekort. Dit is vergelijkbaar met het landelijk beeld. Het zijn met name de grote verenigingen die op zoek zijn naar nieuw bloed.

Tabel 3.3 Beschikking over voldoende vrijwilligers bij sportverenigingen in Zeist (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Ja, we zijn niet op zoek naar vrijwilligers	41	70	21	31	52
Ja, maar we zijn ook nog op zoek naar vrijwilligers	47	30	59	54	39
Nee	12		21	15	9
Totaal	100	100	100	100	100

17 procent van de verenigingen zoekt vrijwilligers voor met name kortlopend, incidenteel vrijwilligerswerk, 41 heeft openingen voor vooral langlopend, structureel vrijwilligerswerk en 41 procent heeft mensen nodig voor beide typen vrijwilligerswerk (tabel 3.4). Kleine verenigingen zoeken met name vrijwilligers voor het eerste type werk en grote verenigingen voor het tweede type.

Tabel 3.4 Type vrijwilligerswerk waarvoor de verenigingen vrijwilligers zoeken (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=29)	Klein (n=6)	Groot (n=23)	Ja (n=18)	Nee (n=11)
Met name voor kortlopend, incidenteel vrijwilligerswerk, meer dan voor langlopend structureel vrijwilligerswerk	17	50	9	11	27
Met name voor langlopend, structureel vrijwilligerswerk, meer dan voor kortlopend incidenteel vrijwilligerswerk	41	17	48	50	27
Voor beide typen vrijwilligerswerk zijn we op zoek naar vrijwilligers	41	33	43	39	45
Totaal	100	100	100	100	100

Drie kwart van de verenigingen beschikt over voldoende trainers (instructeurs, docenten, leraren; tabel 3.5).

Tabel 3.5 Beschikking over voldoende trainers bij sportverenigingen in Zeist (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Voldoende trainers	78	85	72	77	78

Bijna twee derde van de verenigingen in Zeist (63%) beschikt over voldoende gekwalificeerde, opgeleide trainers (tabel 3.6). Achttien procent heeft er te weinig en bij evenveel verenigingen speelt dit thema niet, omdat er geen trainingen, lessen of cursussen worden gegeven.

Tabel 3.6 Beschikking over voldoende gekwalificeerde, opgeleide trainers bij sportverenigingen in Zeist (% verenigingen)

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Ja, meer dan genoeg	10	10	10	8	13
Ja, voldoende	37	30	41	46	26
Maar net genoeg	16	5	24	19	13
Nee, er zijn te weinig gekwalificeerde, opgeleide medewerkers	18	20	17	19	17
N.v.t. want bij ons in de vereniging wordt geen training, les of cursus gegeven	18	35	7	8	30
Totaal	100	100	100	100	100

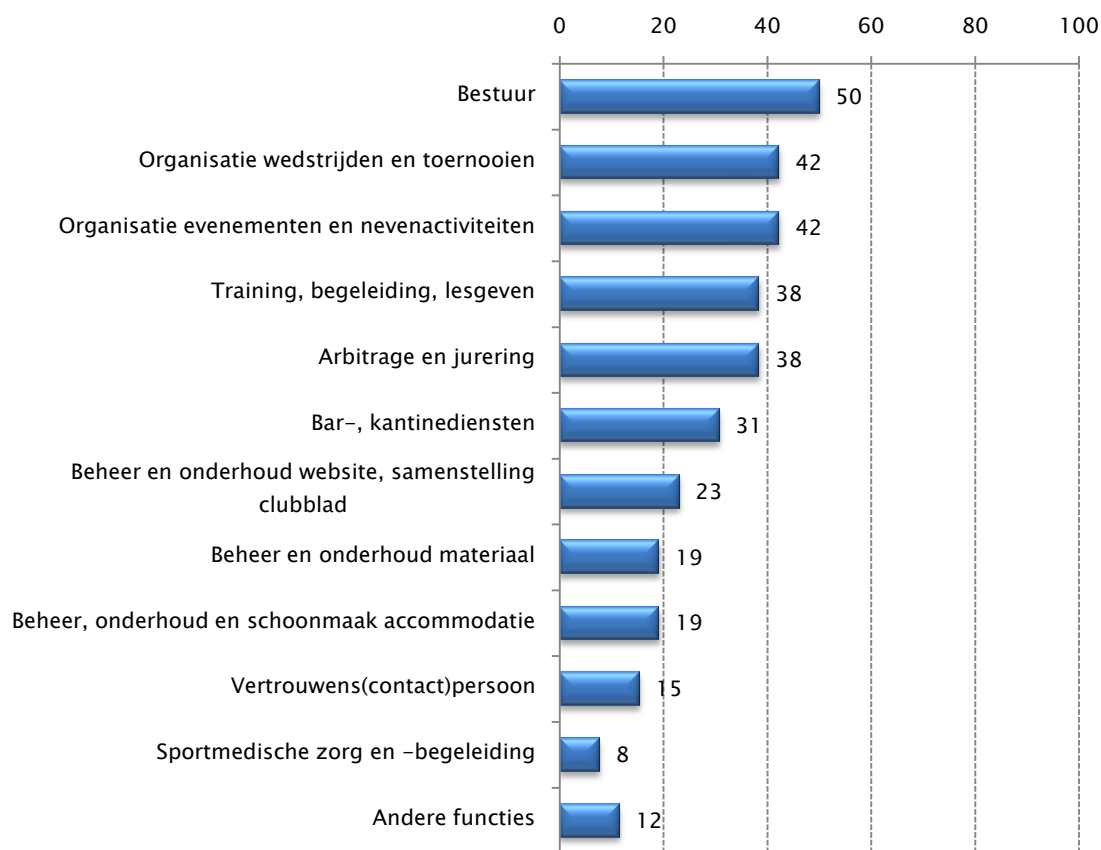
De helft van de verenigingen (53%) heeft een of meer openstaande vacatures (tabel 3.7). Bij een derde van alle verenigingen gaat het om enkele vacatures voor niet cruciale posities, maar bij een op de vijf verenigingen betreft het wel vacatures op dergelijke posities. Bij één vereniging zijn er naar eigen zeggen te veel openstaande vacatures. Er zijn relatief veel kleine verenigingen zonder openstaande vacatures. Drie kwart van de grote verenigingen heeft wel vacatures.

Tabel 3.7 Openstaande vacatures (% verenigingen)

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
We hebben geen enkele vacature	47	80	24	35	61
Enkele vacatures maar niet op cruciale posities	31	10	45	35	26
Enkele vacatures en op cruciale posities	20	10	28	27	13
Te veel vacatures	2		3	4	
Totaal	100	100	100	100	100

Aan de verenigingen met openstaande vacatures is gevraagd voor welke functie deze vacatures zijn. De helft heeft vacatures voor vrijwillige bestuursfuncties (figuur 3.1). Ook zoeken verenigingen vrijwilligers voor de organisatie van wedstrijden, toernooien, evenementen en nevenactiviteiten. Verder is bij verschillende verenigingen een tekort aan technisch en aan arbitraal kader. Vijf verenigingen hebben vacatures voor betaalde functies. Elk van deze vijf verenigingen heeft vacatures voor trainers en één vereniging heeft een openstaande vacature voor de functie van het organiseren van wedstrijden en toernooien.

Figuur 3.1 Functies waarvoor vrijwilligers worden gezocht (% verenigingen met openstaande vacatures, n=26)



Twintig procent van de verenigingen heeft een actueel plan ten aanzien van het omgaan met vrijwilligers en betaalde medewerkers zoals werving en behoud, waarbij één vereniging dat plan niet in de praktijk uitvoert (tabel 3.8). Bij achttien procent is een dergelijk plan in ontwikkeling, maar bij de meerderheid (61%) ontbreekt een dergelijk plan. Zo'n plan is relatief vaak aan te treffen onder grote verenigingen en onder verenigingen met een eigen accommodatie.

Tabel 3.8 Plan op papier hoe om te gaan met vrijwilligers en betaalde medewerkers (% verenigingen)

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Ja, wij hebben een actueel plan en voeren dat plan uit	18	5	28	35	
Ja, wij hebben een actueel plan, maar in de praktijk voeren we dat niet uit	2	5			4
Het plan is in ontwikkeling	18	5	28	27	9
Nee, wij hebben geen actueel plan	61	85	45	38	87
Totaal	100	100	100	100	100

Ruim een derde van de verenigingen heeft (op papier) voor vrijwel alle functies voor vrijwilligers en kader een uitgewerkte taakomschrijving (tabel 3.9), bijna evenveel verenigingen hebben die voor enkele functies en weer ongeveer evenveel verenigingen hebben geen uitgewerkte taakomschrijvingen. Onder grote verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie zijn dergelijke taakomschrijvingen meer gemeengoed dan onder kleine verenigingen en verenigingen met eigen accommodatie.

Tabel 3.9 Uitgewerkte taakomschrijvingen (op papier) voor functies (% verenigingen)

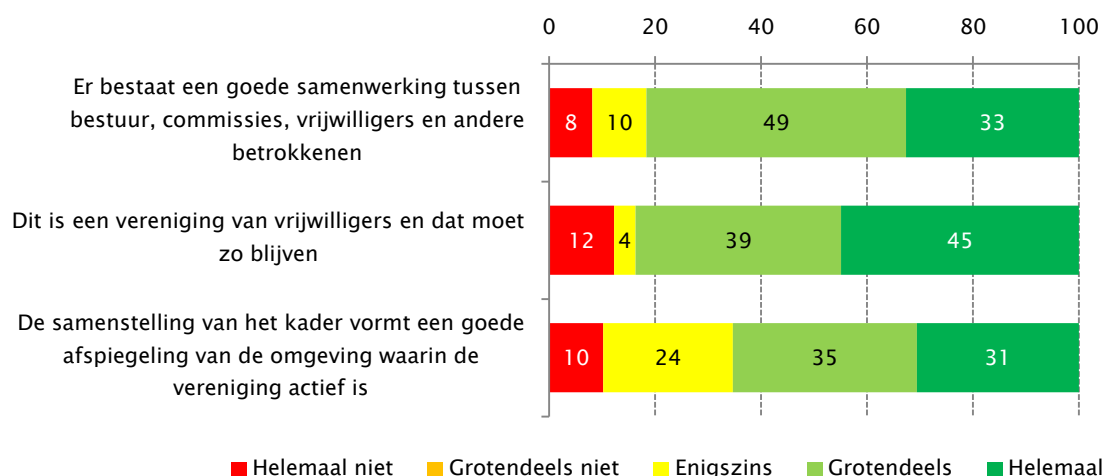
	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Vrijwel alle functies van vrijwilligers/ kader	37	35	38	35	38
Enkele functies van vrijwilligers/ kader	31		52		52
Geen enkele functie van vrijwilligers/ kader	33	65	10	65	10
Totaal	100	100	100	100	100

Aan de verenigingen is een aantal stellingen betreffende het kader voorgelegd. Een grote meerderheid (82%) zegt dat er een goede samenwerking is tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen. Bij acht procent laat de samenwerking te wensen over.

84 procent meent dat de vereniging een vereniging van vrijwilligers is en dat dit zo moet blijven. Bij twaalf procent is dit niet het geval, of hoeft dat niet noodzakelijkerwijs zo te blijven.

Bij twee derde van de verenigingen is de samenstelling van het kader representatief voor de omgeving waarin de vereniging actief is. Bij een op de tien verenigingen vormt het kader geen goede afspiegeling van de omgeving.

Figuur 3.2 Vereniging en kader (% verenigingen, n=49)



3.2 Stagiaires

Bij een kwart van de verenigingen zijn stagiaires werkzaam binnen de vereniging (tabel 3.10). Bij grote verenigingen is dat meer het geval dan bij kleine. De stagiaires worden voornamelijk ingezet voor het geven van trainingen en in mindere mate voor het organiseren van evenementen en nevenactiviteiten en voor het organiseren van wedstrijden en toernooien. In enkele gevallen worden ze ook ingezet voor andere activiteiten.

Tabel 3.10 Stagiaires bij sportverenigingen in Zeist (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein	Groot	Ja	Nee
	(n=49)	(n=20)	(n=29)	(n=26)	(n=23)
Stagiaires	27	5	41	35	17

Op de vraag op welke gebieden stagiaires nieuwe kennis of vaardigheden meenemen voor de vereniging gaven dertien verenigingen antwoord. Zeven daarvan zeiden dat de stagiaires op geen enkel gebied nieuwe kennis of vaardigheden meenemen. Drie verenigingen antwoorden dat de stagiaires nieuwe kennis en vaardigheden meebrachten bij het verzorgen van trainingen.

4. Ledenbestand

In het vierde hoofdstuk gaan we in op het aantal leden en de samenstelling van het ledenbestand. Verder beschrijven we de ontwikkeling van het ledenaantal.

4.1 Aantal leden

Het gemiddeld aantal leden van de sportverenigingen is 369, waarvan de overgrote meerderheid sportend lid is (92%, tabel 4.1). Er zijn aanzienlijke verschillen in de omvang van de verenigingen. De kleinste vereniging telde 10 leden en de grootste 2.600 leden. Verenigingen met een eigen accommodatie zijn gemiddeld vele malen groter dan verenigingen zonder. Volgens de ledental cijfers van NOC*NSF telt de gemiddelde vereniging in Nederland 197 leden. Dat cijfer is in Zeist hoger. Dat verschil wordt naar alle waarschijnlijkheid veroorzaakt door de oververtegenwoordiging van grote verenigingen in de responsgroep van Zeist.

Tabel 4.1 Gemiddeld aantal leden en de verdeling sportende en niet-sportende leden bij sportverenigingen in Zeist

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Sportende leden	92%	96%	92%	94%	78%
Niet-sportende leden, donateurs	8%	4%	8%	6%	22%
Gemiddeld aantal leden	369	50	589	594	115

- Zes verenigingen konden alleen het totaal aantal leden geven. De verdeling van het aantal sportende leden en het aantal niet-sportende leden/donateurs is daarom in een percentage weergegeven (n=43).

Het aantal leden van een vereniging is niet constant, maar verandert door de tijd. Gemiddeld was het aantal afmeldingen vorig jaar/seizoen net wat groter dan het aantal aanmeldingen (tabel 4.2). In totaal zagen de 49 verenigingen 1.909 leden vertrekken en zij mochten er 1.840 verwelkomen. Ten opzichte van het totale ledenbestand vertrok gemiddeld vijftien procent van de leden per vereniging en was de aanwas veertien procent.

Tabel 4.2 Gemiddeld aantal en percentage aan- en afmeldingen vorig jaar/seizoen in Zeist

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Aantal afmeldingen	40	12	58	58	19
Aantal aanmelding	38	9	57	53	20
% afmeldingen	15	20	12	15	15
% aanmeldingen	14	15	13	14	14

Verder is bij de verenigingen gekeken naar het saldo van het aantal af- en aanmeldingen. Bij de helft is het aantal leden gedaald, bij tien procent is het ledenaantal gelijk gebleven en bij ruim een op de drie is er sprake van een ledengroei (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Ontwikkeling in het aantal leden van sportverenigingen (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein	Groot	Ja	Nee
	(n=49)	(n=20)	(n=29)	(n=26)	(n=23)
<i>In het afgelopen jaar</i>					
Afname	52	53	52	54	50
Hetzelfde	10	21	3	4	18
Toename	38	26	45	42	32
<i>In de laatste 2 jaar</i>					
Afname	37	35	38	42	30
Hetzelfde	41	55	31	23	61
Toename	22	10	31	35	9
<i>Verwachting komend jaar</i>					
Afname	10	10	10	15	4
Hetzelfde	69	75	66	54	87
Toename	20	15	24	31	9
<i>Ontwikkeling in het ledental is een bedreiging voor de toekomst van de club</i>					
Ja, op korte termijn (binnen 1 jaar)	4	10			9
Ja, op langere termijn (over 2 jaar of later)	27	30	24	27	26
Nee, voorlopig niet	51	50	52	46	57
Nee	18	10	24	27	9

De verenigingen is ook gevraagd naar de ontwikkeling van het ledental in de afgelopen twee jaar. Ruim een derde zegt dat het ledental is gedaald, 41 procent antwoordt dat het ledental hetzelfde is gebleven en bijna een kwart spreekt van een groeiend aantal leden. Dit wijkt enigszins af van het saldo van het aantal af- en aanmeldingen. Dit komt waarschijnlijk doordat bij het saldo van een gelijkblijvend ledenaantal betekent dat het saldo nul is. Bij de vraag naar de ontwikkeling in het aantal leden in de afgelopen twee jaar heeft de respondent bij 'hetzelfde' vermoedelijk een marge rond de 'nul' aangehouden, al was het alleen maar omdat het opzoeken van de exacte aantallen mogelijk te lastig was bij het invullen van de vragenlijst.

Verder hebben de verenigingen hun verwachtingen voor het komend jaar uitgesproken. Een op de tien denkt dat er het komend jaar sprake zal zijn van een afname, twee derde verwacht dat het aantal leden hetzelfde zal blijven en twintig procent denkt dat het ledental zal stijgen.

Op de vraag of de ontwikkeling in het ledental een bedreiging is voor de toekomst van de club zegt een op de drie verenigingen dat dit het geval is, in de meeste gevallen op langere termijn. Ruim twee derde denkt niet dat de ledentalontwikkeling een bedreiging vormt.

Bijna alle verenigingen (90%) hebben een groeiambitie voor 2016 (Tabel 4.4). Dat sluit goed aan bij de speerpunten van het bestuur voor het komende jaar. Ledenwerving en/of ledenbehoud vormt voor 84 procent van de Zeister verenigingen een speerpunt van beleid. Bijna de helft van de verenigingen wil die ambitie realiseren door voornamelijk leden te werven, veertien procent concentreert zich met name op het behoud van leden en een derde heeft wel een groeiambitie, maar heeft daarbij geen bepaalde focus. Tien procent heeft geen groeiambitie. Landelijke heeft twee derde van de verenigingen een leden(groei)ambitie.

Tabel 4.4 Groeiambitie bij verenigingen (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Ja, we willen groeien, voornamelijk door leden te werven	45	40	48	46	43
Ja, we willen groeien door voornamelijk leden te behouden	14	20	10	12	17
Ja, we willen groeien maar hebben geen speerpunten v.w.b. ledenwerving, -behoud of bepaalde leeftijdsgroep	31	35	28	35	26
Nee, we willen niet groeien	10	5	14	8	13
Totaal	100	100	100	100	100

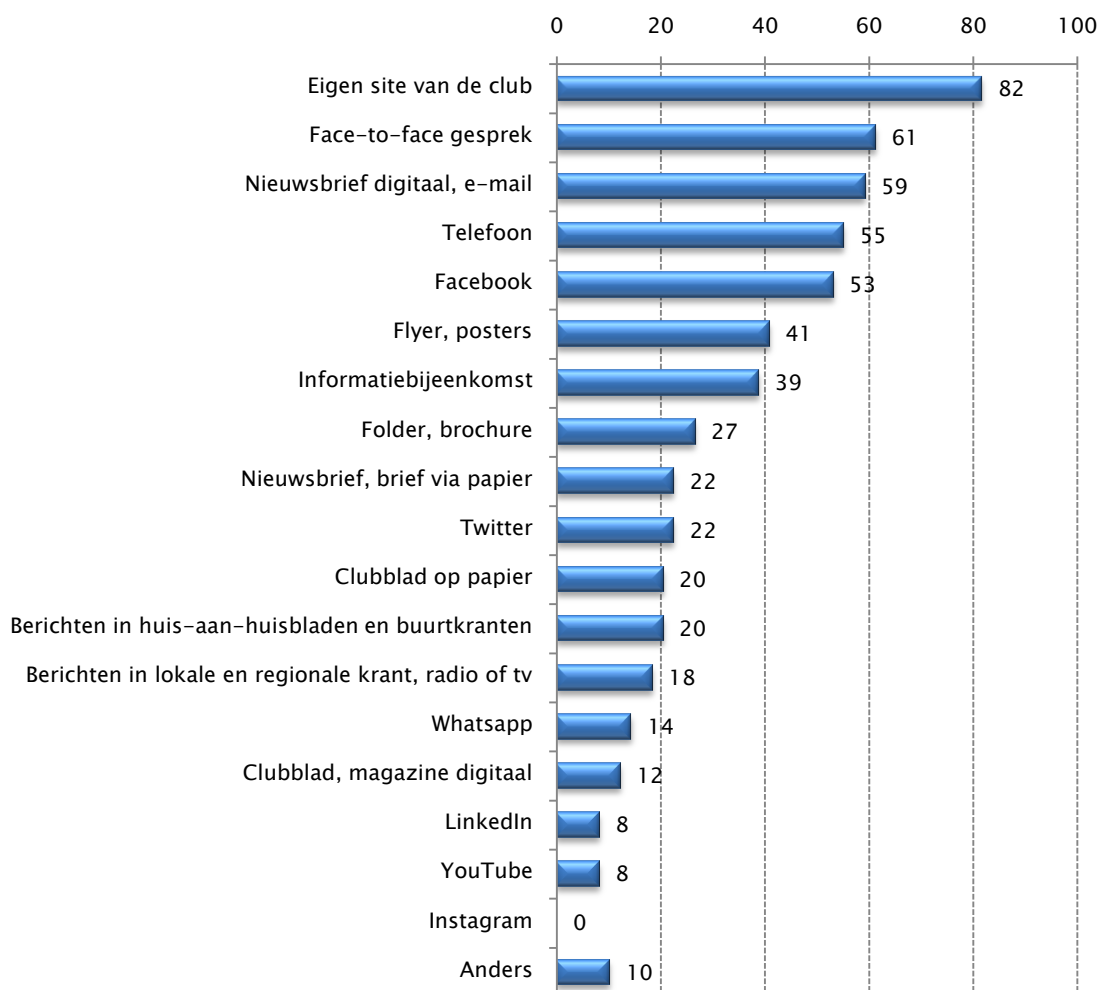
Bijna alle verenigingen hebben de mogelijkheden om te groeien. Slechts een enkele sportvereniging in Zeist heeft een ledenstop en veertien procent heeft een wachtlijst.

Tabel 4.5 Sportverenigingen in Zeist met een ledenstop en/of wachtlijst (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Ledenstop	4	0	7	8	0
Wachtlijst	14	5	21	23	4

De verenigingen gebruiken verschillende media voor het contact met leden en potentiële leden. Het meest genoemde medium is de website van de vereniging. Meer dan de helft van de verenigingen maakt ook gebruik van face-to-face gesprekken, digitale nieuwsbrieven, telefoon en Facebook. Twee van de vijf verenigingen deelt flyers uit of hangt posters op en/of organiseert informatiebijeenkomsten. Het traditionele papieren clubblad (20%) verliest aan betekenis. Nieuwe sociale media zijn in opkomst, hoewel relatief weinig verenigingen die gebruiken, uitgezonderd Facebook.

**Figuur 4.1 Mediagebruik door verenigingen voor het bereik van leden en potentiële leden
(% verenigingen, n=49)**



4.2 Kenmerken van leden

Binnen het ledenbestand zijn verschillende groepen te onderscheiden. Als wordt gekeken naar leeftijd valt op dat jeugdleden tot 12 jaar twintig procent van het totaal uitmaken, wat precies gelijk is aan het aandeel van leden van 65 jaar en ouder (tabel 4.6). Binnen de verenigingsleden is de groep van 23-44 jaar minder vertegenwoordigd binnen de verenigingen. Dit biedt mogelijk kansen voor ledenwerving. Als de jeugd komt sporten kunnen mogelijk de ouders ook aangezet worden tot sportieve activiteit.

Tabel 4.6 Leden naar leeftijd (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Tot 12 jaar	20	8	28	19	20
12 t/m 22 jaar	14	6	20	18	10
23 t/m 44 jaar	17	14	18	21	11
44 t/m 64 jaar	29	42	20	25	33
65 jaar en ouder	20	29	14	17	25
Totaal	100	100	100	100	100

Ruim drie kwart van de verenigingen heeft minimaal één allochtoon lid (tabel 4.7). Gemiddeld heeft een vereniging zestien allochtone leden. Zij vormen gemiddeld zes procent van het totaal aantal leden.

Tabel 4.7 Sportverenigingen met allochtone leden

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
% verenigingen met allochtonen	78	60	90	88	65
Gemiddeld aantal allochtonen	16	3	24	22	8
% allochtonen	6	6	6	5	7

Een andere groep wordt gevormd door leden met een beperking en/of een chronische ziekte. Twee derde van de verenigingen heeft minimaal één lid met een beperking of chronische ziekte. Gemiddeld heeft een vereniging twee leden met een beperking en zes met een chronische ziekte.

Tabel 4.7 Sportverenigingen met leden met een beperking en/of een chronische ziekte (% verenigingen)

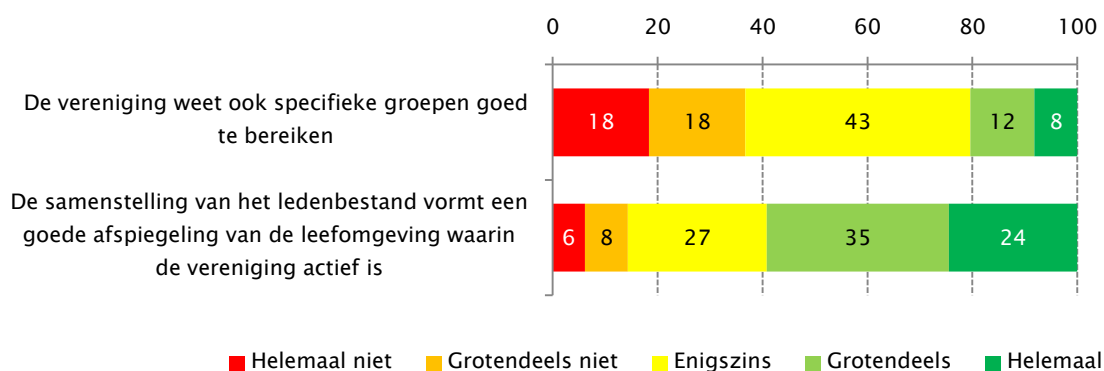
	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
Leden met een beperking	41	35	45	31	52
Leden met een chronische ziekte	49	40	55	54	43
Geen leden met beperking of chronische ziekte	31	40	24	31	30
Aantal leden met een beperking	2	1	3	3	2
Aantal leden met een chronische ziekte	6	2	9	8	4

Twee derde van de verenigingen heeft binnen haar gelederen leden die meedoen aan een formele of officiële competitie. Bij grote verenigingen zijn er meer competitie spelers dan bij kleine verenigingen en bij verenigingen met een eigen accommodatie meer dan bij verenigingen zonder eigen accommodatie.

Tabel 4.8 Leden die competitie spelen en topsporters/toptalenten

	Totaal (n=49)	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein (n=20)	Groot (n=29)	Ja (n=26)	Nee (n=23)
% verenigingen met competitieplayers	65	45	79	92	35
% competitieplayers binnen een vereniging	41	29	49	55	24
% verenigingen met topsporters	22	5	34	27	17

Een op de vijf verenigingen geeft aan dat zij erin slaagt ook specifieke groepen, zoals allochtonen en mindervaliden, goed te bereiken. 43 procent zegt daar enigszins in te slagen en 36 procent lukt dat niet (figuur 4.2). Landelijk weet een derde van de verenigingen specifieke groepen goed te bereiken en slaagt een kwart van de verenigingen daar niet in. Verder komt naar voren dat bij 59 procent van de verenigingen de samenstelling van het ledenbestand een goede afspiegeling is van de omgeving waarin de vereniging haar activiteiten ontplooit. Bij veertien procent is het ledenbestand geen representatieve afspiegeling van de omgeving.

Figuur 4.2 Verenigingen en doelgroepen (% verenigingen)

5. Aanbod

In dit hoofdstuk beschrijven we het bezit van sportaccommodaties en andere faciliteiten.

5.1 Eigen sportaccommodaties

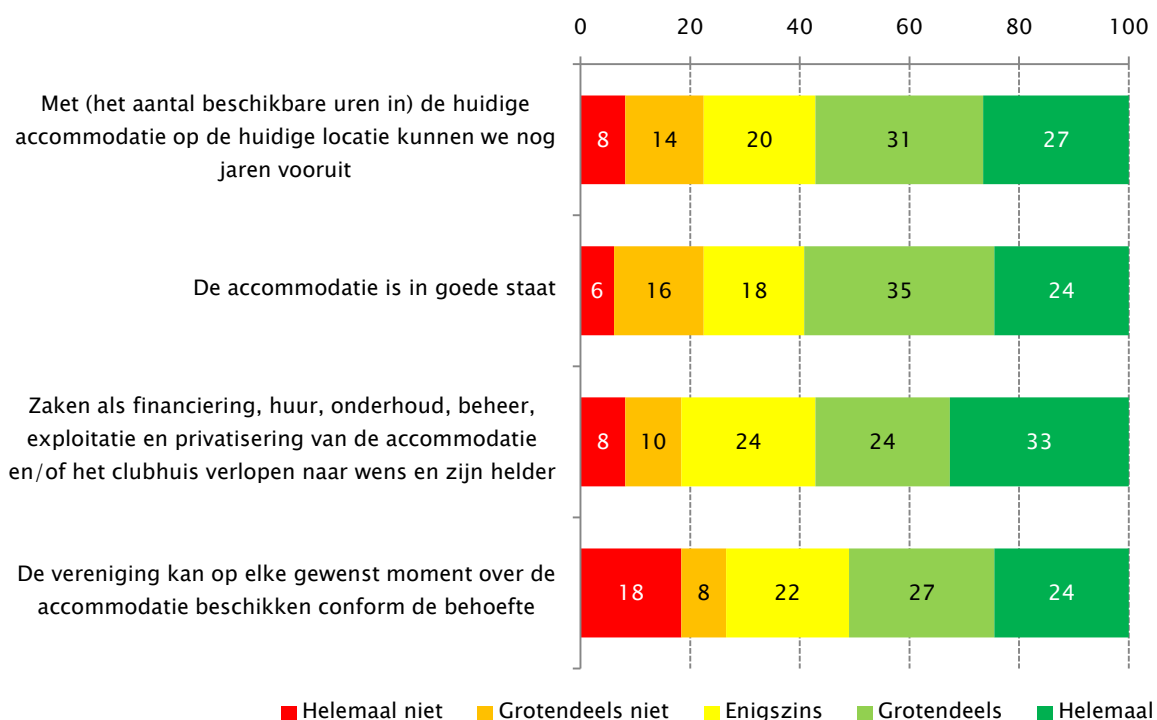
Bijna de helft van de sportverenigingen (43%) beschikt over een eigen accommodatie, tien procent beschikt over een accommodatie maar deelt de voorzieningen met een of meer andere verenigingen. Bijna de helft (47%) heeft geen eigen accommodatie. Het zijn met name grote verenigingen die beschikken over een eigen accommodatie.

Tabel 5.1 Beschikking over een eigen accommodatie (% verenigingen)

	Totaal	Omvang	
	(n=49)	Klein (n=20)	Groot (n=29)
Eigen accommodatie	43	15	62
Min of meer	10	10	10
Geen eigen accommodatie	47	75	28

In het algemeen geldt dat de verenigingen gematigd positief zijn over de sportaccommodaties. Ruim de helft (57%) zegt dat het nog jaren vooruit kan met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie op de huidige locatie. Bij 22 procent is dat niet het geval. Daarnaast verkeert bij 59 procent de accommodatie/sportvoorziening (veld, zaal, zwembad, clubhuis, kleedkamers, etc.) in goede staat. Bij 22 procent is dat niet zo. Verder verlopen bij ruim de helft van de verenigingen (57%) zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie en/of het clubhuis naar wens en zijn helder. Bij 18 procent is dit een knelpunt. Tenslotte geldt voor de helft (51%) dat zij op elke gewenst moment over de accommodatie kan beschikken conform de behoefte, maar een kwart (27%) kan dat niet.

Figuur 5.1 Meningen over accommodaties (% verenigingen)



5.2 Kantine

Vervolgens is gevraagd of de vereniging beschikt over een eigen kantine. Bijna de helft heeft een eigen kantine en ruim de helft heeft dat niet (tabel 5.2). Vooral grote verenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie beschikken over een eigen kantine. Dat laatste is min of meer vanzelfsprekend, omdat een kantine doorgaans deel uitmaakt van een eigen sportaccommodatie.

Tabel 5.2 Beschikking over een eigen kantine (% verenigingen)

	Totaal		Omvang	Eigen Accommodatie	
		Klein	Groot	Ja	Nee
	(n=49)	(n=20)	(n=29)	(n=26)	(n=23)
Eigen kantine	45	15	66	81	4
Min of meer	2	5			4
Geen eigen kantine	53	80	34	19	91
Totaal	100	100	100	100	100

5.3 Activiteiten

Drie kwart van de verenigingen (76%) heeft het afgelopen jaar (seizoen) naast het reguliere sportaanbod (trainingen, wedstrijden, competities, lessen en dergelijke) ook andere activiteiten georganiseerd voor

de leden, bijvoorbeeld kampen, clinics, bingoavonden, nieuwjaarsactiviteiten, toernooien en andere evenementen (tabel 5.3).

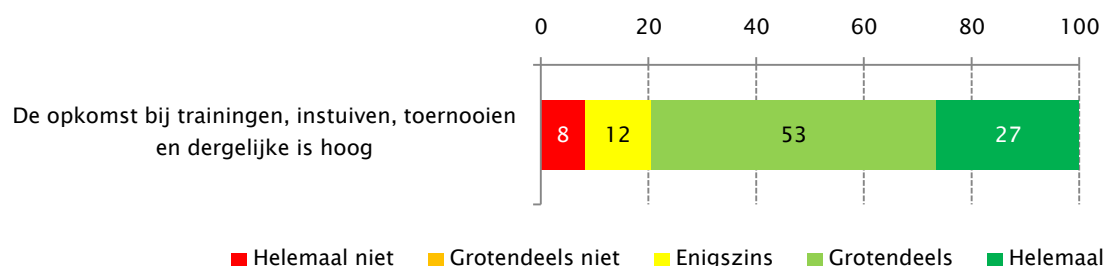
Bijna evenveel verenigingen (73%) organiseerden (ook) activiteiten die openstonden voor niet-leden, bijvoorbeeld bedrijfswedstrijden, open dagen, schooltoernooien en instuiven. Bij de helft van de verenigingen (55%) worden zulke activiteiten 1-4 keer per jaar georganiseerd en bij achttien procent vijf keer per jaar of vaker.

Tabel 5.3 Organiseren van activiteiten voor leden en ook voor niet-leden (% verenigingen)

	Totaal	Omvang		Eigen Accommodatie	
		Klein	Groot	Ja	Nee
	(n=49)	(n=20)	(n=29)	(n=26)	(n=23)
Voor leden	76	50	93	73	78
Voor leden en niet-leden	73	80	69	77	70

Bij tachtig procent van de verenigingen is de opkomst bij sportactiviteiten zoals trainingen, instuiven, toernooien en dergelijke hoog (figuur 5.2). Bij enkele verenigingen (8%) is de opkomst bij dergelijke activiteiten erg laag.

Figuur 5.2 Opkomst bij sportactiviteiten (n=49)



Een beperkt deel van de verenigingen is actief op het gebied van vernieuwing van het aanbod. Als het gaat om het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten is veertien procent zeer actief voor de eigen leden, achttien procent voor nieuwe of potentiële leden en twaalf procent voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met een beperking, meisjes en 55+'ers. Verder is veertien procent actief bezig met het flexibiliseren van lidmaatschappen en contributievormen. Daarnaast is bij elk van deze vier vormen van innovatie telkens een kwart van de verenigingen beperkt actief.

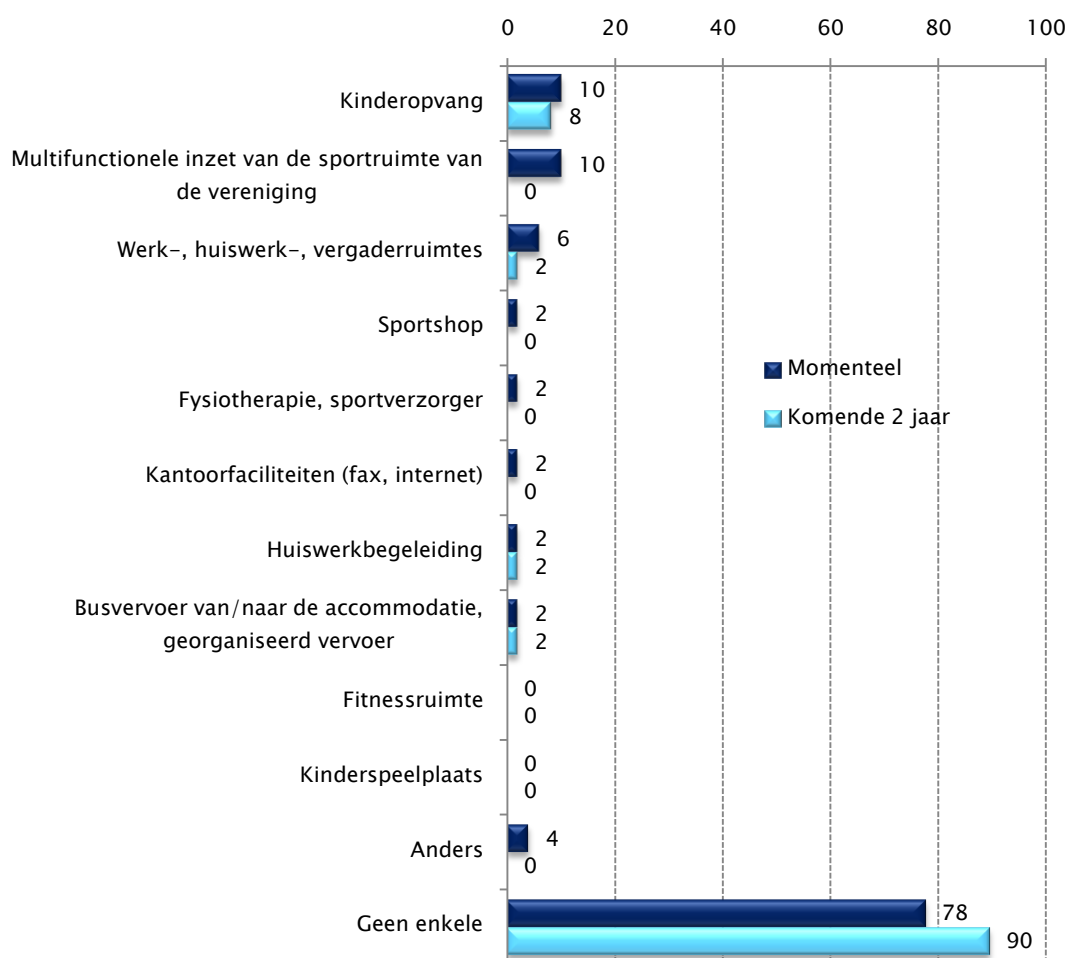
Tabel 5.4 De mate waarin verenigingen bezig zijn met het introduceren van nieuw aanbod (% verenigingen, n=49)

	Niet actief	Beperkt actief	Zeër actief	N.v.t
Nieuwe sport- en spelactiviteiten voor de eigen leden	37	22	14	27
(Nieuwe) sport- en spelactiviteiten voor nieuwe of potentiële leden	24	24	18	33
(Nieuwe) sport- en spelactiviteiten voor specifieke doelgroepen	29	29	12	31
Flexibiliseren van lidmaatschappen en contributievormen	33	29	14	24

5.4 Faciliteiten

Momenteel biedt bijna een kwart van de verenigingen (22%) een of meer faciliteiten of voorzieningen aan die niet horen tot het reguliere sportaanbod van een vereniging (figuur 5.3). De twee meest genoemde zijn kinderopvang (10%) en een multifunctionele inzet van de sportruimte van de vereniging. Tien procent van de verenigingen denkt erover dergelijke faciliteiten en voorzieningen de komende twee jaar aan te gaan bieden. Daarbij wordt kinderopvang het meest genoemd (8%).

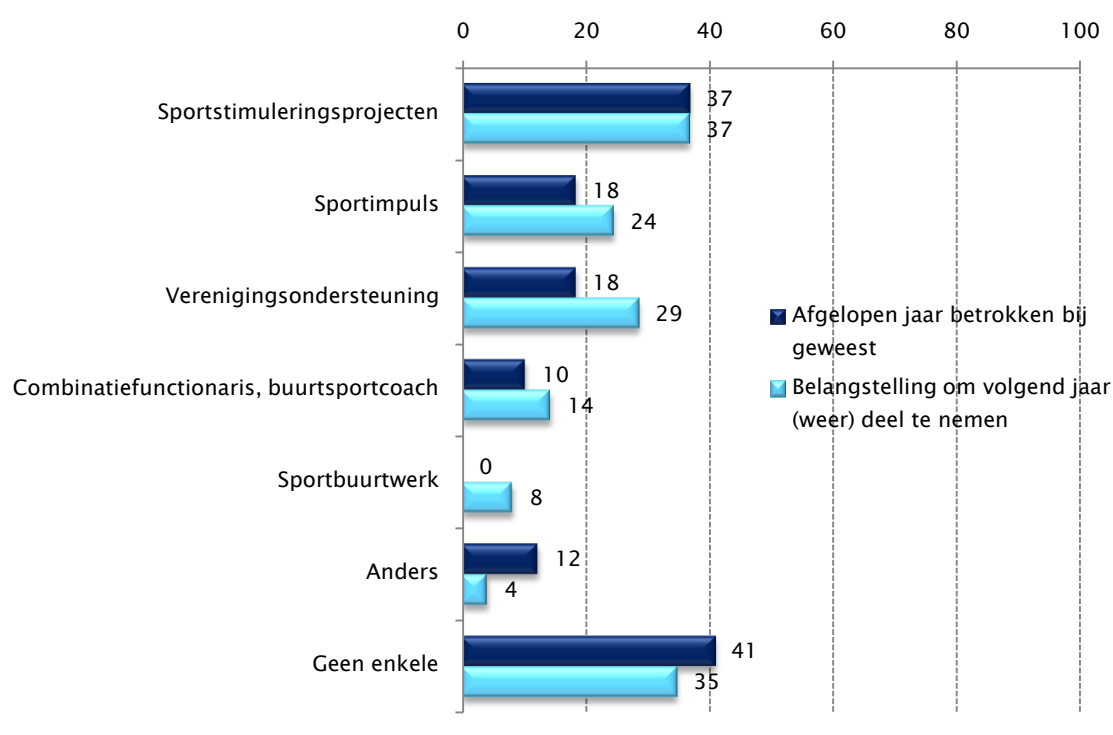
Figuur 5.3 Aanbod van faciliteiten en voorzieningen die ook beschikbaar zijn voor niet-leden en andere organisaties (% verenigingen met faciliteiten, n=49)



5.5 Projecten

Ruim de helft van de sportverenigingen (59%) was het afgelopen jaar betrokken bij een of meer sportprojecten (figuur 5.4). Daarbij werden sportstimuleringsprojecten (37%) het meest genoemd. Twee derde van de verenigingen (65%) heeft belangstelling om (ook) volgend jaar bij deze projecten betrokken te zijn. De meeste belangstelling is er voor sportstimuleringsprojecten. Maar ook de Sportimpuls en Verenigingsondersteuning kennen een (groeierende) belangstelling van de verenigingen. Dit biedt mogelijkheden voor de gemeente en/of sportservice Zeist om op in te spelen in hun (uitvoering van) beleid. Het zijn met name grote verenigingen die het afgelopen jaar (79%) betrokken waren bij sportprojecten en dat volgend jaar weer willen zijn (83%).

Figuur 5.4 Deelname aan en belangstelling voor sportprojecten (n=49)



6. Vitaliteit en maatschappelijke functie sportverenigingen

Op basis van de gegevens uit de Verenigingsmonitor Zeist 2014 is een vitaliteitsindex voor sportverenigingen opgesteld. De vitaliteit van de sportvereniging is gedefinieerd als de organisatiekracht van de sportvereniging, de mate waarin de vereniging in staat is haar sportaanbod te organiseren voor haar (potentiële) leden.

De vitaliteitsindex bestaat uit vijf criteria:

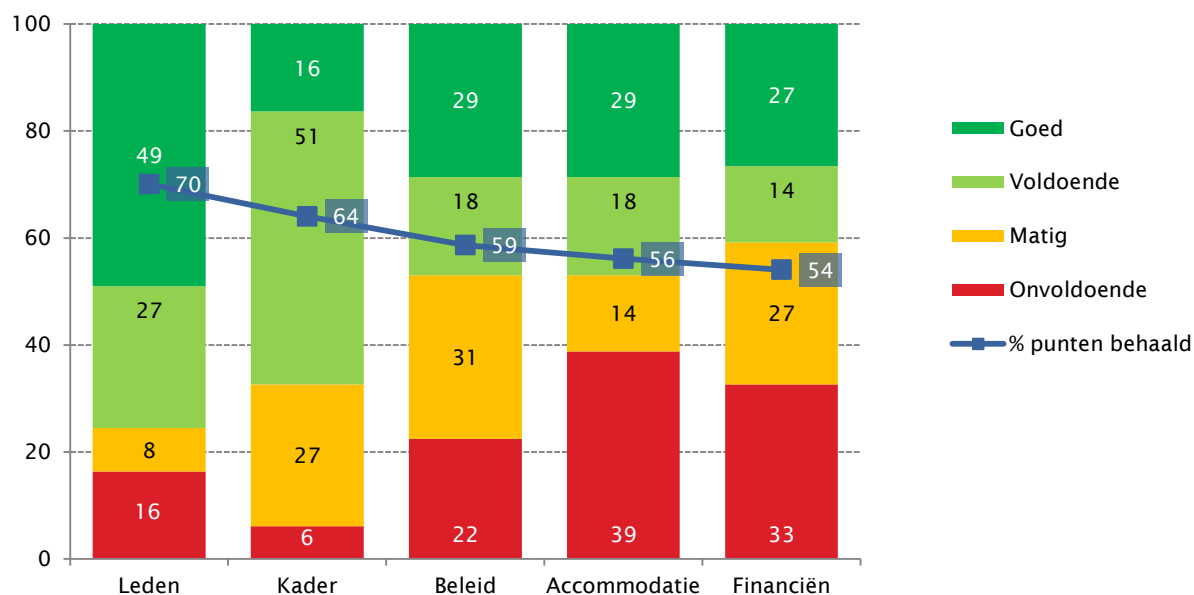
- Leden
- Kader
- Accommodatie
- Financiën
- Beleid

Elk criterium bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de verenigingsmonitor waarop gescoord wordt. De vragen hebben betrekking op de mate waarin er problemen of tekorten zijn of juist niet, en welk toekomstperspectief er is op het betreffende onderwerp. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van vitaliteit van een vereniging. In overleg met de gemeente Zeist is een aantal vragen aan de bestaande vitaliteitsindex van het Mulier Instituut toegevoegd. Op deze manier sluit de vitaliteitsindex beter aan bij het beleid van de gemeente. Er is een scoringsmodel ontwikkeld op basis waarvan de vitaliteit is berekend.

Score op vitaliteitsaspecten

Het vitaliteitscriterium 'leden' heeft de hoogst gemiddelde score en de meeste verenigingen die goed scoren. 'Leden' wordt gevolgd door het vitaliteitscriterium kader waarop de helft van de verenigingen voldoende scoort en de minste onvoldoendes (figuur 6.1). Er is een maximaal aantal punten binnen een criterium te scoren (Leden 120, Kader 160, Accommodatie 100, Financiën 100 en Beleid 120 punten). Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40 procent van de punten heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 t/m 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 t/m 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten. De verenigingen scoren het laagst op het vitaliteitscriterium financiën. Een derde van de verenigingen scoort onvoldoende en een kwart van de verenigingen matig. Ook op de criteria accommodatie en beleid wordt in vergelijking met de andere criteria laag gescoord: de helft van de verenigingen scoort onvoldoende tot matig. In andere gemeenten, waar vergelijkbare vitaliteitsindexen uitgevoerd zien we ook dat leden het vitaliteitscriterium is zijn waar het beste op gescoord wordt door verenigingen en accommodatie en financiën de criteria zijn waar minder goed op gescoord wordt.

Figuur 6.1 Verdeling scores op vitaliteitscriteria (% verenigingen)

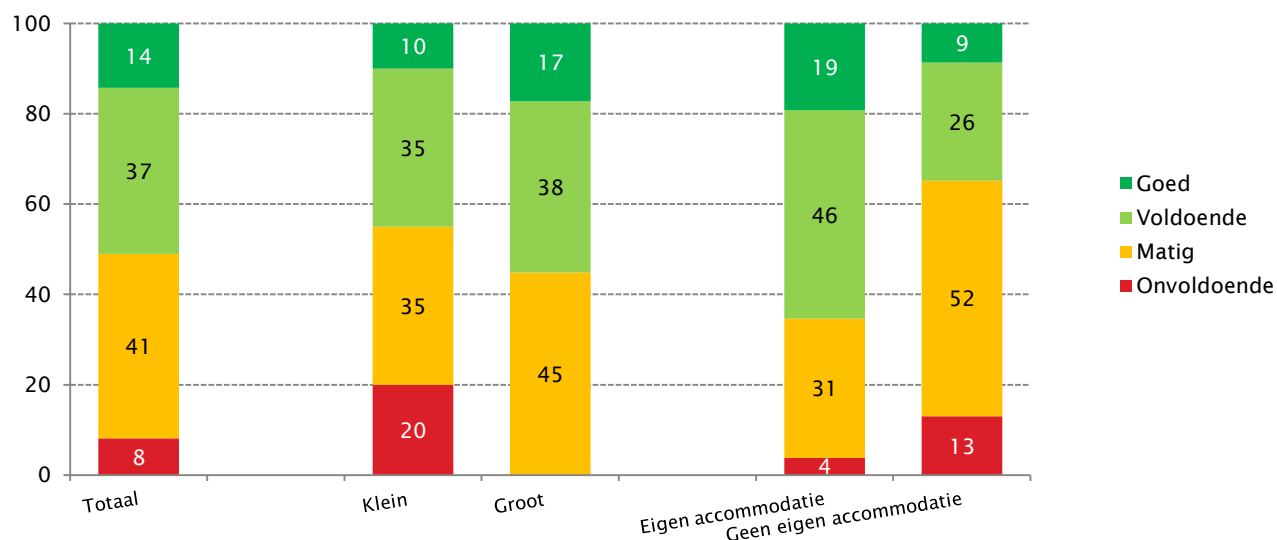


Er zijn nauwelijks verschillen tussen verenigingen en hun scores op de vitaliteitscriteria als we kijken naar grootte, accommodatiebezit, en aard en type sport. Grote verenigingen scoren beter op het vitaliteitscriterium beleid dan kleine verenigingen. Kleine verenigingen scoren vaker onvoldoende dan grote verenigingen. Verenigingen met een eigen accommodatie scoren vaker voldoende en goed op beleid dan de verenigingen zonder accommodatie.

De scores op alle vitaliteitscriteria samen bepalen de uiteindelijke vitaliteitsscore van de verenigingen. Veertien procent van de Zeister verenigingen scoort 'goed' op de vitaliteitsindex en is vitaal (figuur 6.2). Dat wil zeggen dat deze verenigingen tussen de tachtig en honderd procent scoren op de vitaliteitsindex. Een derde van de verenigingen (37%) is 'voldoende' vitaal. Acht procent van de Zeister verenigingen is niet vitaal en scoort minder dan veertig procent op de vitaliteitsindex.

Verenigingen met een eigen accommodatie scoren gemiddeld beter op de vitaliteitsindex dan de verenigingen zonder eigen accommodatie. Zij scoren vaker voldoende of goed op de vitaliteitsindex. Maar ook bij deze verenigingen scoort bijna de helft matig op vitaliteit. Dit kan een punt van aandacht zijn als bijvoorbeeld gezocht wordt naar meer zelfwerkzaamheid bij verenigingen met een eigen accommodatie of andere inzet van deze verenigingen wordt gevraagd.

Figuur 6.2 Vitaliteitsindex (% verenigingen)



6.1 Maatschappelijke functie

Om meer inzicht te krijgen in de bredere maatschappelijke functie van sportverenigingen, zijn in de verenigingsmonitor verschillende onderwerpen opgenomen zoals samenwerking met andere organisaties, ontwikkeling van het sportaanbod, activiteiten in het kader van gezondheid, leefbaarheid, sportstimulering en veilig sportklimaat. Ook voor deze bredere maatschappelijke functie is een index gemaakt. Daarmee wordt inzicht verkregen in de mate waarin verenigingen een maatschappelijke functie vervullen buiten het reguliere sportaanbod. Sportverenigingen zijn met het organiseren van hun reguliere sportaanbod al van maatschappelijke betekenis, maar de maatschappelijke functie kan verder gaan dan dat. De index maatschappelijke functie brengt dat in beeld. Om deze index beter aan te laten sluiten bij het beleid in de gemeente Zeist zijn op verzoek van de gemeente een paar vragen aan de index toegevoegd. De index maatschappelijke functie bestaat uit twee criteria: maatschappelijk actief en maatschappelijke intentie.

Maatschappelijk actief staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen. Wat ondernemen, organiseren verenigingen in het kader van een bredere maatschappelijke functie?

Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol. Zijn verenigingen van plan een bredere maatschappelijke functie op zich te nemen?

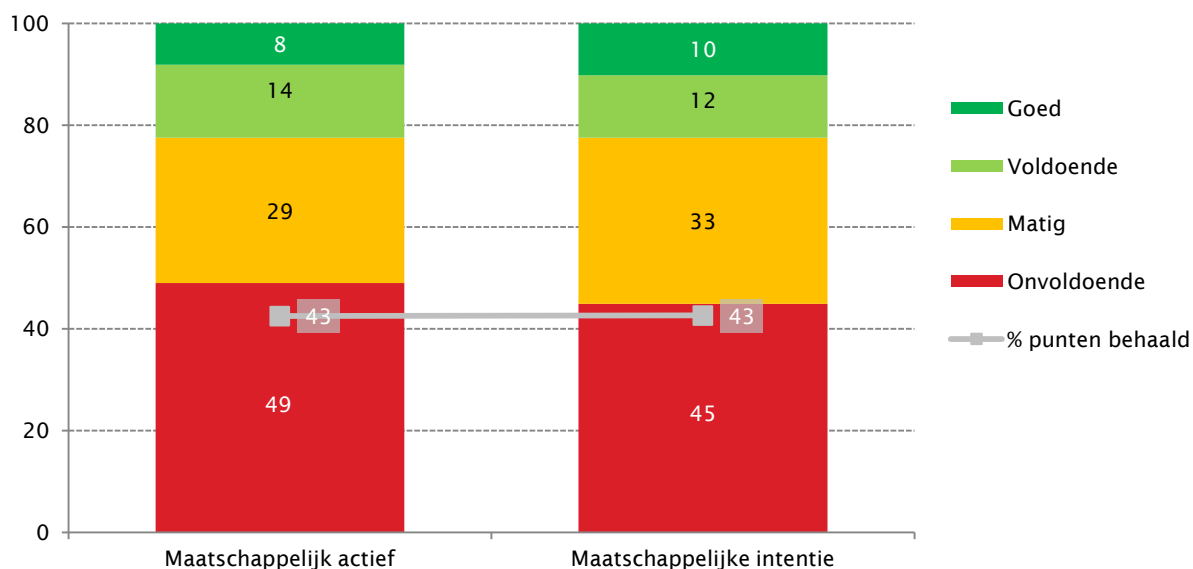
Elk criterium bestaat uit een aantal aspecten ofwel vragen uit de verenigingsmonitor waarop gescoord wordt. Er is een scoringsmodel ontwikkeld op basis waarvan de maatschappelijke functie is berekend. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van brede maatschappelijke functie van een vereniging.

Score criteria maatschappelijke functie

Er zijn maximaal 100 punten binnen een criterium te scoren. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40 procent van de punten heeft gehaald. De score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, de score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

Een kwart van de verenigingen scoort voldoende tot goed op de criteria maatschappelijk actief en maatschappelijke intentie (figuur 6.3). Deze verenigingen zijn voldoende tot goed actief in het uitvoeren van een bredere maatschappelijke functie. Een kwart van de verenigingen heeft plannen voor activiteiten of een redelijk positieve houding ten aanzien van een bredere maatschappelijke functie voor hun vereniging.

Figuur 6.3 Verdeling scores criteria maatschappelijke functie (% verenigingen)

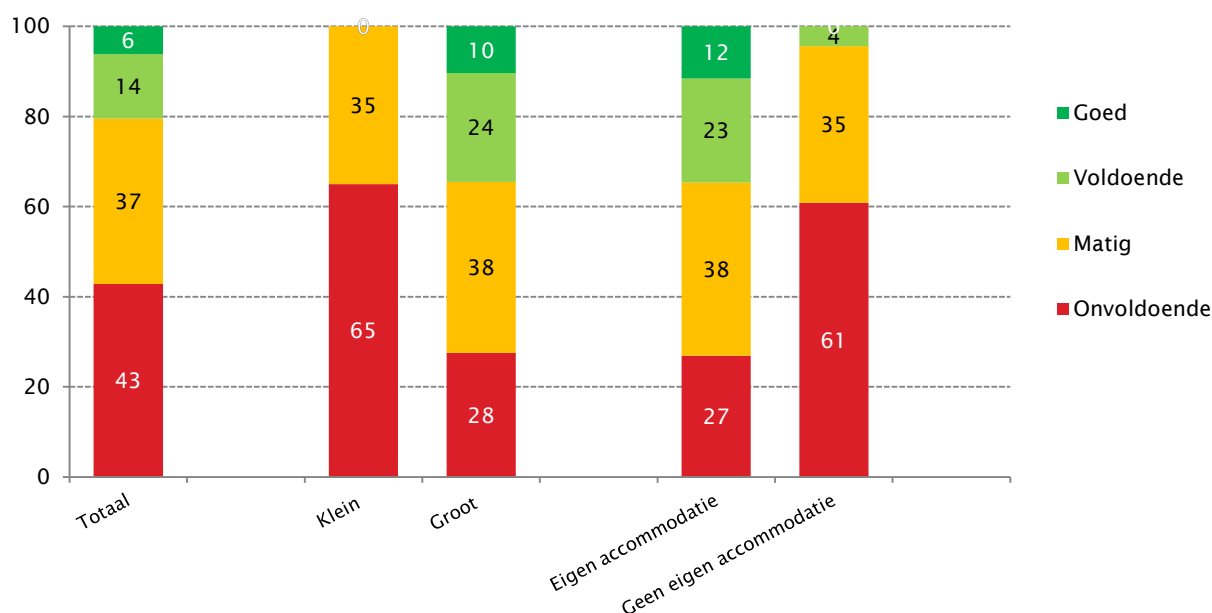


Op beide criteria scoort de helft van de verenigingen een onvoldoende. Zij hebben minder dan veertig procent van het totaal aantal punten gehaald. Dat is een indicatie dat deze verenigingen nog niet of nauwelijks maatschappelijk actief zijn en ook niet of nauwelijks plannen hebben om maatschappelijk actief te worden, of een kritische houding hebben ten aanzien van een meer maatschappelijke functie voor hun club.

De scores op deze criteria voor maatschappelijke functie samen bepalen de uiteindelijke totaalscore op de index maatschappelijke functie.

Zes procent van de verenigingen scoort goed op de index maatschappelijke functie en veertien procent krijgt een voldoende (figuur 6.4). Vier vijfde van de verenigingen scoort onvoldoende tot matig.

Figuur 6.4 Index maatschappelijke functie (% verenigingen)



Grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie scoren gemiddeld hoger op de index maatschappelijke functie dan de kleine verenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie. Kleine verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie scoren vaker onvoldoende dan de andere verenigingen. De grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie scoren hoger op zowel het criterium maatschappelijk actief als op het criterium maatschappelijke intentie. Deze verenigingen zijn actiever in het organiseren van activiteiten in het kader van een bredere maatschappelijke functie en hebben ook een positievere houding en/of plannen om ermee te beginnen of het bestaande aanbod uit te breiden.

Het verschil in score op maatschappelijke functie komt voornamelijk doordat deze verenigingen (groot, eigen accommodatie) meer maatschappelijk actief zijn dan de kleine verenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie. Op het criterium maatschappelijke intentie zijn de verschillen tussen kleine en grote verenigingen, en verenigingen met en zonder eigen accommodatie kleiner.

Buitensporten scoren vaker een voldoende op de index maatschappelijke functie dan de binnensporten. De buitensporten scoren op beide criteria (maatschappelijk actief en intentie) gemiddeld hoger dan de binnensporten.

6.2 Vitaliteit en maatschappelijke functie

De verwachting is dat in eerste instantie de grotere, bestuurlijk en organisatorisch vitalere verenigingen zich zullen aandienen om ook de externe maatschappelijke functie op zich nemen. Door de vitaliteitsindex en de maatschappelijke index met elkaar te combineren wordt in beeld gebracht hoe vitaal verenigingen zijn die een meer maatschappelijke functie vervullen, en of vitale verenigingen maatschappelijk actief zijn. Op basis van de vitaliteitsindex en de maatschappelijke index wordt een matrix ingevuld. Dit kan een hulpmiddel zijn voor segmentatie van verenigingen en maatwerk in ondersteuning. Op basis van de matrix kunnen vier segmenten ingedeeld worden: kwetsbare

verenigingen, vitale verenigingen, maatschappelijke verenigingen en vitaal maatschappelijke verenigingen.

Twee procent van de verenigingen - dat is in het onderzoek precies één van de verenigingen - kan beschouwd worden als een vitaal maatschappelijke vereniging (figuur 6.5). Deze vereniging scoort 'goed' op beide indexen. Veertien procent van de verenigingen (7 verenigingen) wordt beschouwd als vitaal maatschappelijk.

Twee vijfde van de verenigingen (21 verenigingen) scoort op zowel vitaliteit als maatschappelijke functie onder de maat, de zogenaamde kwetsbare verenigingen. Zes procent van de verenigingen (3 verenigingen) zijn te benoemen als maatschappelijke verenigingen; verenigingen die een maatschappelijke functie hebben maar niet voldoende vitaal zijn. Een derde van de verenigingen (37%) is vitaal. Zij scoren voldoende tot goed op vitaliteit maar vervullen niet of nauwelijks een maatschappelijke functie in Zeist.

Figuur 6.5 Matrix vitaliteit en maatschappelijke functie (% verenigingen)

		Vitaal totaal			
		Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed
Maatschappelijk totaal	Onvoldoende	4%	18%	14%	6%
	Matig	4%	16%	12%	4%
	Voldoende	0%	4%	8%	2%
	Goed	0%	2%	2%	2%

Bij acht verenigingen (16%) kan mogelijk de maatschappelijke functie nog verhoogd worden. Tenminste, als vitaliteit van verenigingen gezien wordt als een voorwaarde om een maatschappelijke functie te vervullen. Deze verenigingen zijn voldoende of goed vitaal maar scoren matig op maatschappelijke functie. Maar ook de groep verenigingen die op beide indexen matig scoort ziet misschien kansen om te stijgen op een van beide indexen.

7. Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk wordt in het kort de stand van zaken van de sportverenigingen in Zeist beschreven. Dit gebeurt op basis van de resultaten uit de verenigingsmonitor 2014. In deze monitor staan de vitaliteit en de maatschappelijke functie van de sportverenigingen centraal. Op basis van de verenigingsmonitor zijn een vitaliteitsindex en een index maatschappelijke functie berekend om de mate van vitaliteit en maatschappelijke functie van de Zeister sportverenigingen te kunnen weergeven.

De belangrijkste resultaten uit de verenigingsmonitor 2014 worden samengevat conform de thema's die het uitgangspunt vormen voor de indexen: beleid, leden, kader, financiën, accommodatie, en maatschappelijke activiteit en intentie.

7.1 Beleid

In vergelijking met het landelijk beeld zijn de verenigingen in Zeist minder gericht op het op papier zetten van beleidsvoornemens, doelstellingen en beschikken minder verenigingen een over duidelijke missie en visie voor de lange termijn visie voor de vereniging. De belangrijkste beleidsaandachtspunten van de clubs voor de lange termijn zijn: financiën, jeugd, werving en behoud van vrijwilligers/verenigingskader en sporttechnische zaken. Voor de korte termijn richten verenigingen zich op ledenbehoud en/of -werving, werving en behoud van vrijwilligers, de sfeer en cultuur van de vereniging en de jeugd. De verenigingen stemmen met name hun korte termijnbeleid af op de belangrijkste knelpunten die zij ervaren. De meeste verenigingen (86%) hebben te maken met knelpunten. Veel verenigingen maken zich zorgen over hun leden (ledenwerving, -behoud) (71%), gevolgd door kader (geschiktheid en beschikbaarheid (bestuurlijk) kader) (50%), financiën (stijgende kosten, sluitende begroting)(38%) en accommodatie (kwaliteit en onderhoud)(38%). De beleidsaandacht van de verenigingen is met name gericht op zaken die dicht bij de kerntaak van de vereniging liggen; het organiseren van sportaanbod. In het verenigingsbeleid is er nog weinig aandacht voor samenwerking met niet-sportorganisaties, samenwerking met onderwijs, specifieke doelgroepen of verbreding van het sportaanbod.

7.2 Leden

De afgelopen twee jaar had een derde van de verenigingen te maken met een daling van het ledental en bij een kwart nam het ledental toe. Ondanks dat de afgelopen jaren het aantal verenigingen met een dalend ledental groter was dan het aantal verenigingen met een toename van het aantal leden, verwachten de meeste verenigingen het komende jaar een stabiel of licht stijgend ledental. De ontwikkeling van het ledental van de Zeister verenigingen is vergelijkbaar met de landelijke ontwikkeling. Voor twee derde van de verenigingen vormt de ontwikkeling van het ledental geen bedreiging voor de toekomst. De meeste verenigingen (90%) hebben een leden(groei)ambitie voor 2016. De verenigingen willen die ambitie met name realiseren door leden te werven (47%). Bij de meeste verenigingen (80%) is de opkomst bij trainingen, instuiven en toernooien en dergelijke hoog. Het ledental vormt een belangrijk aandachtspunt voor de Zeister verenigingen. Werving en behoud van leden wordt het meest genoemd door de verenigingen als speerpunt van beleid voor de korte termijn en wordt door de verenigingen als belangrijkste knelpunt ervaren. De verenigingen hebben groeiambities maar ervaren ook dat deze lastig te realiseren zijn.

7.3 Kader

Zonder vrijwilligers en technisch kader is er geen sportaanbod mogelijk bij sportverenigingen. De meeste verenigingen (88%) beschikken over voldoende vrijwilligers. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. Drie kwart van de verenigingen heeft voldoende trainers/instructeurs/docenten/leraren. Ondanks dat de verenigingen over voldoende vrijwilligers beschikken, is drie vijfde van alle clubs ook op zoek naar vrijwilligers. Verenigingen zijn vooral op zoek naar vrijwilligers voor langlopend, structureel vrijwilligerswerk.

Hoewel veel verenigingen zich zorgen maken over het tekort aan kader, ervaart een op de tien verenigingen (12%) echt een tekort aan vrijwilligers. Een kwart van de verenigingen (22%) heeft te veel vacatures of vacatures op cruciale posities. De helft van de verenigingen heeft geen enkele vacature voor vrijwilligers en betaalde medewerkers. Een minderheid van de verenigingen (20%) werkt met een actueel plan voor werving en behoud van vrijwilligers. Over het algemeen zijn de Zeister verenigingsbestuurders van mening dat de samenstelling van het kader een goede afspiegeling vormt van de omgeving waarin de vereniging actief is en dat de vereniging een vereniging van vrijwilligers is en ook moet blijven.

Het werven en behouden van vrijwilligers/kader is een aandachtspunt voor de verenigingen voor de korte en lange termijn. Dit aandachtspunt komt echter op een tweede plek, na andere onderwerpen. In de ranglijst van ervaren knelpunten staat het ook op de tweede plek, na leden. Waarschijnlijk lukt het de verenigingen steeds weer met hard werken en veel aandacht voor vrijwilligers over voldoende vrijwilligers te beschikken. Verenigingen ervaren het tekort aan vrijwilligers als belangrijkste belemmering om hun maatschappelijke rol te versterken. Mogelijk dat verenigingen met ondersteuning op dit punt, bijvoorbeeld met de inzet van buurtsportcoaches, hun wens om de maatschappelijke rol te versterken, kunnen realiseren.

7.4 Financiën

Drie vijfde van de verenigingen (61%) bestempelt de financiële positie van de club als (zeer) gezond. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. Een derde van de verenigingen (36%) heeft in de begroting ruimte voor onvoorziene uitgaven en drie vijfde van de verenigingen denkt bij het financieel beleid een paar jaar vooruit.

Twee vijfde van de verenigingen die knelpunten ervaren, heeft zorgen over de financiën. De stijgende kosten/huurprijzen en het sluitend houden van de begroting vormen hierbij het grootste struikelblok. In de beleidsplannen voor de lange termijn nemen de financiën een prominente plek in. Het is het meest genoemde onderwerp.

De financiën zullen de komende jaren hoog op de agenda staan bij de verenigingen zeker gezien de verwachting van extra bezuinigingen van de gemeente in de sport de komende jaren. Een aanpassing van tarieven treft met name de verenigingen die accommodatie(s) huren. Een verhoging zal direct merkbaar zijn in het sluitend houden van de begroting en in de financiële positie van deze verenigingen. Wijziging in het subsidiestelsel heeft waarschijnlijk minder (ernstige) gevolgen voor verenigingen. Het wegvallen subsidie(s) drukt minder zwaar op de begroting dan een tariefsverhoging. Mogelijk worden verenigingen ook gestimuleerd om bepaalde activiteiten te (blijven) organiseren, als een mogelijkheid voor subsidie blijft bestaan.

7.5 Accommodatie

In vergelijking met de onderwerpen leden, kader en financiën maken de verenigingen zich minder zorgen over de accommodatie. Voor verenigingen zijn met name onderhoud en kwaliteit van de

accommodatie, ruimtegebrek en capaciteit aandachtspunten. Drie vijfde van alle verenigingen geeft aan dat de accommodatie in goede staat is. Verder geeft drie vijfde van de verenigingen aan nog jaren vooruit te kunnen met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie op de huidige locatie. Eveneens drie vijfde van de verenigingen zegt dat zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie/het clubhuis naar wens verlopen en helder zijn. De helft van de verenigingen geeft aan dat ze op elk gewenst moment kunnen beschikken over de accommodatie. De vraag is of het huidige aanbod aan accommodaties/sportvoorzieningen aansluit bij de toekomstige behoefte van verenigingen en sporters.

7.6 Maatschappelijke activiteit en intentie

De meeste verenigingen (84%) werken samen met een of meer andere organisaties. Dit is vergelijkbaar met het landelijk beeld. Van alle verenigingen werkt twee derde samen met Sportservice Zeist. De gemeente en de sportbond worden beide door bijna de helft van de verenigingen genoemd als samenwerkingspartner. Andere sportverenigingen en scholen worden elk door een derde genoemd. Er wordt in Zeist beduidend meer samengewerkt met de sportservice en de sportbonden in vergelijking met het landelijke beeld en minder met niet-sportorganisaties zoals buurt-/welzijnsorganisaties en onderwijs. In de meeste gevallen wil een vereniging de bestaande samenwerking behouden of zelfs intensiveren.

De meeste verenigingen die nog niet samenwerken, willen wel gaan samenwerken. Naast de gemeente hebben verenigingen ook belangstelling om samen te werken met organisaties die niet tot de traditionele samenwerkingspartners van sportverenigingen behoren, zoals buurt-/wijk-/welzijnsorganisaties, jeugdorganisaties, organisaties voor naschoolse en buitenschoolse opvang en bedrijven.

Naast het reguliere sportaanbod organiseert drie kwart van de verenigingen andere activiteiten, zowel voor de eigen leden als voor niet-leden. Een op de vijf verenigingen geeft aan dat ze ook specifieke groepen (mindervaliden, allochtonen enz.) goed weet te bereiken.

De helft van de Zeister sportverenigingen is actief op een of meer maatschappelijke thema's. De verenigingen ondernemen met name activiteiten op het gebied van waarden en normen (24%), sportstimulering (20%) en veiligheid (18%). Op korte termijn hebben een aantal verenigingen plannen voor activiteiten voor kwetsbare groepen. Waarden en normen, (sociale) veiligheid, sportstimulering en gezondheid zijn andere aandachtspunten voor verenigingen voor de komende jaren. Duurzaamheid is een thema waar verenigingen voornamelijk op de langere termijn oog voor hebben. Een derde van de verenigingen in Zeist was dit jaar betrokken bij een sportstimuleringsproject van de gemeente en/of een andere organisatie. Landelijk neemt 48 procent van de verenigingen deel aan sportstimuleringsprojecten. Dit hangt waarschijnlijk samen met het (nog geringe) aanbod op lokaal niveau.

Het lijkt erop dat de Zeister sportverenigingen zich nog voornamelijk richten op activiteiten die aansluiten bij het reguliere sportaanbod en nog beperkt actief zijn met gedifferentieerder aanbod en een bredere groep (potentiële) sporters. Een meer maatschappelijke rol of de open club gedachte lijkt nog niet zo aan de orde bij de sportverenigingen in Zeist. Twee derde van de verenigingsbestuurders (63%) vindt dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. Dat is minder dan het landelijke cijfer, waarbij 85 procent van de verenigingsbestuurders deze mening heeft. Een kwart van de sportverenigingen zou graag de eigen maatschappelijke rol willen versterken, twee vijfde van de clubs zou dat misschien willen doen. Dit lijkt vaker zo te zijn bij de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie.

De belangrijkste belemmeringen om de maatschappelijke rol te versterken zijn: een tekort aan vrijwilligers, het niet passen bij de vereniging, onvoldoende financiële middelen en het niet weten hoe de vereniging een dergelijke rol kan vervullen. Doordat veel verenigingen samenwerken met Sportservice Zeist, lijkt deze organisatie geschikt om de sportverenigingen in Zeist te bereiken en te ondersteunen, bijvoorbeeld in versterken van de maatschappelijke rol van verenigingen die dat ambiëren.

7.7 Vitaliteit en maatschappelijk functie

De vitaliteit van de sportvereniging is gedefinieerd als de organisatiekracht van de sportvereniging, de mate waarin de vereniging in staat is haar sportaanbod te organiseren voor haar (potentiële) leden. Conform de vitaliteitsindex bestaande uit de vijf criteria: leden, kader, financiën, accommodatie en beleid is de helft van de Zeister sportverenigingen vitaal tot zeer vitaal. Veertien procent van de verenigingen scoort 'goed' op de vitaliteitsindex en is zeer vitaal. Een derde van de verenigingen is 'voldoende' vitaal. Acht procent van de Zeister verenigingen is niet vitaal en scoort 'onvoldoende' op de vitaliteitsindex. Verenigingen met een eigen accommodatie scoren gemiddeld beter op de vitaliteitsindex dan de verenigingen zonder eigen accommodatie.

De verenigingen scoren het hoogst op de vitaliteitscriteria leden en kader. De helft van de verenigingen scoort 'goed' op het criterium leden en zestien procent 'onvoldoende'. Bij het criterium kader scoort de helft van de verenigingen 'voldoende' en zes procent 'onvoldoende'. De verenigingen scoren het laagst op het vitaliteitscriterium financiën. Een kwart van de verenigingen scoort 'goed' en een derde van de verenigingen 'onvoldoende'. Ook op de criteria accommodatie en beleid scoren ze in vergelijking met de andere criteria laag. De helft van de verenigingen scoort onvoldoende tot matig.

Sportverenigingen zijn met het organiseren van hun reguliere sportaanbod al van maatschappelijke betekenis, maar de maatschappelijke functie kan verder gaan dan dat. De index maatschappelijke functie brengt dat in beeld. Slechts enkele verenigingen (6%) scoren 'goed' op de index maatschappelijke functie, veertien procent van de clubs scoort 'voldoende' en twee vijfde van de clubs scoort 'onvoldoende'. De index bestaat uit twee criteria: maatschappelijk actief en maatschappelijke intentie.

Een kwart van de verenigingen scoort 'voldoende' tot 'goed' op het criterium maatschappelijk actief. Deze verenigingen zijn voldoende tot goed actief in het uitvoeren van een bredere maatschappelijke functie. Een kwart van de verenigingen heeft plannen voor activiteiten of een redelijk positieve houding ten aanzien van een bredere maatschappelijke functie voor hun vereniging. Zij scoren 'voldoende' of 'goed' op het criterium maatschappelijke intentie. De grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie zijn actiever in het organiseren van activiteiten in het kader van een maatschappelijke functie en hebben ook een positievere houding of plannen om die functie te vervullen.

Door de vitaliteitsindex en de maatschappelijke index met elkaar te combineren, wordt in beeld gebracht hoe vitaal verenigingen zijn die een meer maatschappelijke functie vervullen, en of vitale verenigingen maatschappelijk actief zijn. Het is een hulpmiddel om verenigingen te segmenteren. Twee procent van de verenigingen (precies één vereniging) scoort 'goed' op beide indexen (een echte vitaal maatschappelijke vereniging). Veertien procent van de verenigingen (7 verenigingen) wordt beschouwd als vitaal maatschappelijk. Zes procent van de verenigingen (3 verenigingen) vervult een maatschappelijke functie, maar is niet vitaal. Een derde van de verenigingen (37%) is vitaal, maar heeft niet of nauwelijks een maatschappelijke functie. Twee vijfde van de verenigingen (21 verenigingen)

scoort op zowel vitaliteit als maatschappelijke functie onder de maat, de zogenaamde kwetsbare verenigingen.

Bij acht verenigingen (16%) kan mogelijk de maatschappelijke functie nog verhoogd worden. Tenminste, als de vitaliteit van de verenigingen gezien wordt als een voorwaarde om een maatschappelijke functie te vervullen. Deze verenigingen zijn 'voldoende' of 'goed' vitaal, maar scoren matig op de maatschappelijke functie. Maar ook de groep verenigingen die op beide indexen matig scoort, ziet misschien kansen om te stijgen op een van beide indexen. Dit biedt mogelijkheden om met gerichte ondersteuning aan te sluiten bij het beleid van de gemeente voor het tot stand brengen of uitbreiden van een meer maatschappelijke rol voor de sportverenigingen in Zeist. Het bewerkstelligen van een dergelijke rol moet gezocht worden in de mogelijkheden en in de omgeving van de verenigingen in de gemeente Zeist. Gezien de ambities van verenigingen liggen er met name mogelijkheden in thema's als activiteiten aanbod voor kwetsbare groepen, normen en waarden, (sociale) veiligheid, sportstimulering en gezondheid. Ook bestaan er mogelijkheden in de interesse in samenwerking met organisaties buiten de sport. Met name de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie zijn actief en geïnteresseerd in een (meer) maatschappelijke functie. Gezien de knelpunten en belemmeringen die verenigingen ervaren, kan gerichte ondersteuning - bijvoorbeeld in samenwerking met Sportservice Zeist, de inzet van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen, verenigingsondersteuning of een subsidiesysteem - verenigingen stimuleren zich verder te ontwikkelen in een (meer) maatschappelijke functie in de gemeente Zeist.

Bijlage I Responsoverzicht

Tabel BI.1. Respons naar tak van sport (aantal verenigingen)

	Respons aantal	Non-respons aantal
Volleybal	5	2
Omnisport	4	
Voetbal	4	
Bridge	3	
Dans	3	2
Tennis	3	
Vecht- en verdedigingssport	3	4
Atletiek	2	1
Golf	2	
(Hand)Boogschieten	1	
Basketbal	1	
Boksen	1	
Dammen	1	
Duiksport	1	
Fitness	1	
Gymnastiek/ Turnen	1	2
Hockey	1	
Hondensport	1	
Honk- en softbal	1	
Jeu de boules/ Petanque	1	
Judo	1	
Koersbal	1	
Korfbal	1	1
Schaken	1	
Schietsport	1	
Tafeltennis	1	3
Turnen	1	
Wandelsport	1	4
Zwemmen	1	
Badminton		3
Hengelsport		2
Kaartspelen		2
Pilates/Yoga		2
Watersport		2
Aerobic, Dansen, Pilates/Yoga		1
Capoeira		1
Sjoelen		1
Wielersport		1
Zaalvoetbal		1
Totaal	49	35
	52%	42%

Tabel BI.2. Responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Zeist, grootte vereniging

	Populatie		Responsgroep		Non-Respons	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klein (≤ 100 leden)	58	69	25	51	33	94
Middel (101-250 leden)	10	12	8	16	2	6
Groot (> 250 leden)	16	19	16	33		
Totaal	84	100	49	100	35	100

Tabel BI.3. Non-responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Zeist, binnen-/buitensport

	Populatie		Responsgroep		Non-respons	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	53	63	27	55	26	74
Binnensport en buitensport	5	6	4	8	1	3
Buitensport	26	31	18	37	8	23
Totaal	84	100	49	100	35	100

Bijlage II Achtergrondkenmerken verenigingen

Tabel BII.1 Totaal aantal leden en donateurs (conform opgave verenigingen)

	2014	
	Aantal	Percentage
Klein ($\leq$ 100 leden)	20	41
Groot ($>$ 100 leden)	29	59
Totaal	49	100

Tabel BII.2. Bezit eigen accommodatie

	2014	
	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie*	26	53
Geen eigen accommodatie	23	47
Totaal	49	100

*inclusief verenigingen die de accommodatie delen met een of meer andere clubs

Tabel BII.3. Bezit eigen kantine

	2014	
	Aantal	Percentage
Eigen kantine*	23	47
Geen eigen kantine	26	53
Totaal	49	100

*inclusief verenigingen die de kantine delen met een of meer andere clubs

Tabel BII.4. Binnen-/buitensport (conform opgave verenigingen)

	2014	
	Aantal	Percentage
Binnensport	24	49
Buitensport*	25	51
Totaal	49	100

*inclusief verenigingen die zowel binnen- als buitensport aanbieden

Tabel BII.5. Soort sport*

	2014	
	Aantal	Percentage
Team	17	38
Semi-individueel	14	31
Individueel	14	31
Totaal	45	100

*exclusief omni-sportverenigingen die zowel team- als (semi-) individuele sporten aanbieden.



Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl